

20 mei 1915

Men schrijft ons uit Maastricht:

De American Commission for relief in Belgium blijft evenals de door onze regering ingestelde commissie tot voorziening van levensmiddelen aan de Belgische grensgemeenten haar liefdewerk met ijver vervullen. Een poosje geleden was men in de provincie Luik bang, dat het meel op zou raken. Gelukkig is de aanvoer de laatste tijd zodanig geweest, dat men tot september voorraad denkt te hebben. De bevolking is echter op rantsoen gesteld. Iedere inwoner ontvangt 300 gram brood per dag. Dit nu is wel voldoende voor hen, die ook een middagmaal krijgen. Maar voor de mijnwerkers en veldarbeiders, die proviand voor de gehele dag moeten meenemen, onvoldoende. Aangezien er nu in Limburg en vooral in Maastricht meer dan voldoende meel is, hebben de verschillende Belgische gemeenten zich tot de regeringscommissie gewend om brood te mogen uitvoeren. En waar dit nodig bleek, is dit toegestaan, zodat thans weer karrenvrachten brood dagelijks de gemeente verlaten en over de grenzen gebracht worden. Een der leden van de commissie begeeft zich geregeld naar de gemeenten, om zich te overtuigen, dat het brood zijn bestemming bereikt.

21 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Uw correspondent te Parijs schreef onlangs, aan het adres van Nederlanders, die ieder jaar om dit seizoen, gewoonlijk enkele tijd in de Franse hoofdstad doorbrengen, wat zij thans en in de gegeven omstandigheden aan dergelijk bezoek zouden hebben.

De Hollanders, die 's zomers, en zelfs 's winters, voor min of meer lange tijd naar Brussel overkomen, zijn eveneens legio. Studenten en andere jongelui uit de gegoede stand, die er de zondag doorbrengen, dames die er tweemaal in het jaar hun toiletten komen kiezen; gezinnen die er het blije, afwisselende, onafhankelijke leven komen genieten onder de vakantieweken; Zeeuwse boeren en boerinnen op huwelijksreis: zij zijn de gewone klanten van een stad die, vlak bij de grens gelegen en met alle gemak te bereiken, voor hen de wereldstad is, met dat geurtje van klein Parijs eraan, dat voor alle Germanen aangenaam prikkelend blijkt te zijn.

Brussel nu is door bedoelde Hollanders lang niet vergeten, laat staan verloochend. Enkelen komen nu en dan nog wel eens de grens over. De meesten echter zien tegen al de moeilijkheden op, die de reis tegenwoordig meebrengt. En dan zijn er, die Brussel werkelijk heel lief hebben, en de stad van hun voorkeur onder de gebeurtenissen niet graag terug zouden zien.

Zouden zij er grote veranderingen vinden?

Kruip ik in de huid van een dergelijke Nederlander; ik bedoel: tracht ik mij te onttrekken aan de verlamming, die de geboren- of sedert lang ingeburgerde Brusselaar nu sedert maanden als tegenslag van de aanvankelijke opwinding ondergaat; wil ik proberen, voor een ogenblik de afslijting te vergeten der eerste en scherpe indrukken, bij sleur, gewoonte en moedeloosheid ondergaan; slaag ik erin, met nieuwe ogen, met ogen van een Hollander die sedert het uitbreken van de oorlog Brussel niet meer heeft gezien, deze stad te betreden en te doorwandelen, dan stel ik mij voor dat ik ongeveer de volgende gewaarwordingen ondergaan zal.

De eerste indruk, bij het verlaten van het station, is al niet heel prettig. Vroeger kwam men buiten langs de ruime voorhal, door brede, gemakkelijke deuren, die rechtstreeks op het wijde Rogierplein toegang gaven. Onmiddellijk had men een overzicht op het beweeglijke, blij drukke leven van een grote stad. Het plein, groot en breed genoeg om prettig aan te doen, niettegenstaande de mensenmassa. En voor u uit, als uitstralende geledingen van een reuzenwaaier, vier klare wegen: de twee buitenboulevards en hun schone bomen, waar tussenin Nieuwstraat en Noordlaan. Onmiddellijk sloeg u er het wriemelende en luide leven van Brussel uit tegen, als een verwelkoming, die ge met gulle dankbaarheid gaarne beantwoordde.

Eerste ontgoocheling: daar is verandering in gekomen. Men moet thans buiten langs een zijstraat, door iets als een stapelplaats, langs poorten zonder perspectief. Hetgeen de verwachtingen der aankomst bij vroegere bezoekers moet teleurstellen.

Eenmaal buiten, ondergaat die bezoeker zeer zeker het imponerende van militair vertoon, dat sommige dagen bijzonder groot is. Maar ook wanneer geen buitengewone troepentransporten plaats hebben, staat het voor het station en aan de wolkenkrabbers, de hoge, massieve hotels van de linkerkant der plaats, vol zware, grijze auto's, vol post- en andere wagens. Laat trouwens de bezoeker geen al te grote nieuwsgierigheid blijken: de Duitse Polizei, iets dat hij in Brussel nog niet gezien heeft, en de gedaante vertoont van een gewapend soldaat met een koperen plaat op de borst, maakt er hem beleefd maar met beslistheid opmerkzaam op, dat blijven staan niet toegelaten is. De aandacht van de reiziger vindt trouwens afleiding genoeg, patrouilles en opmarcherende troepen zijn geen zeldzaamheid, alleen of in groepjes lopende soldaten en officieren, deze laatsten niet zelden

met hun vrouw, zijn haast even talrijk als gewone burgers. Ik stel mij trouwens voor, dat de bevreemding van de Hollander, die immers wist dat hij in een bezette stad kwam, en uit een land komt, waar vele gemobiliseerde soldaten niet weinig op deze Duitse soldaten lijken, niet lang zal duren. Misschien wekt de Zeppelin, die boven zijn hoofd vliegt, meer belangstelling. Want het verschil tussen Parijs en Brussel is, dat te Parijs de Zeppelins zeldzaam en gevaarlijk zijn, terwijl zij boven Brussel talrijk en schadeloos mogen heten. Zij bieden er trouwens een interessant studiepunt, daar zij doorgaans zo laag en traag vliegen, dat men al hun ribben kan tellen, al hun cijfers kan zien, de zwarte kruisen kan tellen die ze versieren. En dat is voor een buitenlander een niet gewoon schouwspel.

De buitenlander merkt, dat het de Brusselaar niet meer ontroert. De Brusselaar ziet nog nauwelijks naar de luchtschepen op. In de aanvang had hij er kwinkslagen voor en had hij er geestigheidsjes op verzonnen. "A Paris, tout fini par des chansons". Te Brussel wordt alles onthaald op een uiting der "zwanen" - die onmiddellijk heeft uitgediend. De Brusselaar die trouwens het Duitse militaire vertoon nog veel meer gewend is geraakt dan de anders wel heel ontzagwekkende luchtgevaarten, de Brusselaar loopt over straat en doet zijn zaakjes, alsof er geen sprake van oorlog was.

De Hollander op reis, die tegen het middaguur is aangekomen, is een verversing gaan nemen in het café, waar hij ook vroeger altijd kwam. Hij mist er een deel der gewone bezoekers, die, waar hij ze op dat uur altijd aan hetzelfde tafeltje zag zitten, hem als vertrouwde kennissen waren geworden. Maar anders is de gelagkamer al zo vol als in vreedestijd. Men had hem verteld dat gebruik van gedistilleerd te Brussel verboden was. Al die lieden zitten nochtans achter hun gewone borrel, die alleen geschonken

wordt in een groter glas, waarschijnlijk om minder aandacht te trekken, hetgeen juist omgekeerd uitvalt. De houding der heren, die met zorgeloosheid verboden drankjes gebruiken (één is er, die oude klare drinkt uit een koffiekopje), gelijkt allesbehalve op die van samenzweerders. Hun uiterlijk verraadt schuwheid noch achterdocht. Zij zitten tussen officieren, die niet uitdagend, die zeer correct doen. Het belet hun niet, de Brusselaars, soms met een krasse uitdrukking hun mening over de oorlog te zeggen.

Trouwens, over de oorlog wordt veel minder gepraat dan de Nederlandse reiziger verwachtte. Zijn neutrale voorstelling was, dat wij onder een soort terreur leefden. En nu hoort en ziet hij: deze lieden praten over de gebeurtenissen zonder heel veel frasen, en vaak met een afwijzend gebaar. Het is trouwens het middaguur: zij hebben al lang de ochtendbladen gelezen; nu ligt de belangstelling stil tot tegen vier vijf uur, het uur der Hollandse kranten. En zij zijn dan ook gekomen om het over hun zaken te hebben: zij tonen aan mekaar brieven, maken in hun notaboekje berekeningen, bediscussiëren dit of dat monster, deze enkele koffiebonen, dat beetje graan, dat zij door hun vingers laten vloeien, van de ene hand in de andere. En de Nederlander denkt erbij: "Hé, de handel schijnt hier wel aardig te hernemen!" Hetgeen echter maar een schijn is, want de meeste van die lui drijven thans zaken, en heel geringe, die helemaal buiten hun gewone werkkring, hun door de oorlog stilgelegde werkkring, liggen. Zij hebben geleerd, dat voedingsmiddelen voor mensen en dieren thans het meest verlangde artikel zijn. Zij zijn op zoek gegaan naar suiker en naar vleesconserven; zij hebben hier of daar een partijtje haver of gerst ontdekt; weer doen zij zaken, - zelfs dezen die er vroeger nooit hadden gedaan; want wat kan bijvoorbeeld een ingenieur voor het ogenblik verdienen?

Onze Hollander heeft zijn aperitief verorberd. Aan de deur van het café heeft hij een waardig “assaut de politesse” gehad met een officier, voor hij ertoe besloot, maar de eerste buiten te gaan.

Nu is hij op de boulevard. Het is zowat kwart over twaalf. Aan de naaste tramhalte staat het vol hupse naaistertjes en modistes, kantoor don Juan's en sluikharige winkelverkopers, wiens breed platte pantalonbenen als door een mangel zijn gegaan. Schoolknappen verdringen er mekaar. Burgernufjes staan er te praten met pruimenmondjes. Oude klerken, waardig als gemeenteraadsleden, betuigen hun ongeduld om de tram, die al drie seconden vertraging heeft. En de Hollander denkt: “Het ziet er niet naar uit, dat te Brussel kostuumnaaien een sinecure, dat het confectiebedrijf een prehistorische waan geworden zou zijn. Het onderwijs gaat blijkbaar zijn normale gang. Het winkelen is niet uitgestorven en oude kantoorklerken kan men vooralsnog wel vinden buiten de museumzalen, waar mummies worden opgesteld.” En vele dames doen het, wat toilet aangaat, met een minimum, niet alleen uit gedwongen spaarzaamheid, maar omdat zij er in hun ontmoediging minder zin in hebben; in vele scholen werkt men maar halve dagen; vele oude klerken werden niet dan uit medelijden behouden en kunnen zonder de minste wroeging aan hun namiddagse slaaplust op hun werkeloze kruk voldoen. Naaistertjes en modistes, zowel als de verkopers der grote magazijnen: zij arbeiden thans hoofdzakelijk voor het wereldje, dat in een bezette stad weelderiger pleegt te tieren, dan als die stad nog niet bezet, of reeds ontzet is. Dat zij in zo groten getale op de tram staan te wachten, bewijst dus juist dat Brussel in abnormale toestand verkeert ...

De reiziger gaat nu lunchen. Hij kuiert naar zijn gewoon restaurant op de boulevard, dicht bij de Beurs; iets waar hij, nu als vroeger,

ongelijk in heeft. Want men eet er niet goed, en het is er eerder duur. De beste gelegenheden liggen niet aan de boulevard: de Hollander moest dat gaan inzien ...

In het voorbijgaan loopt hij, tussen de drukke menigte, vóór talrijke magazijnen met landkaarten, die vol vlaggetjes zitten. De uitstalling van die magazijnen ligt voor 't overige vol vaderlandsliefde. Elders verboden, prijken hier in krijgshaftige houding alle soorten van Belgische soldaten, tussen een veelvoudige slingering van nationale kleuren. Onder die soldaten herkent hij zonder moeite Koning Albert, al heeft men hem, op natuurlijk getrukeerde foto's, in allerlei uniformen gestoken. Hij staat er als infanterist en als cavalerist, als kanonnier en zelfs als aviateur. Een portret der Koningin, het allerjongste, wekt de ernst en de eerbied van de reizigers. Zij zit daar in rouwgewaad; men kan het haar aanzien wat zij deze maanden geleden heeft.

De Hollander heeft zijn gewoon restaurant, de smakeloze wit goud roze Louis XVI restauratiezaal, bereikt, waar hij eten zal tussen vele Duitse officieren. Er is daar evenveel, misschien meer volk dan vroeger. Juist omdat er zoveel officieren zijn, die er zich beter thuis schijnen te voelen dan in het café, waar hij straks zat. Zij monsteren zonder onbescheidenheid de binnenkomende. De Hollander bezoekt met zijn blikken de spijskaart. Het aantrekkelijke van zulke spijskaart was vroeger, dat er zoveel schotels opstonden, dat men nooit tot een keus kon besluiten. Nu gaat dat helaas veel beter: de keuze wordt aanmerkelijk beperkt. De vindingrijkheid der koks lijdt blijkbaar armoede. Andere ontgoocheling: men mist het lange, lichte Frans brood; zelfs goudkorstige kadetjes zijn afwezig; zodat men het met eenvoudig, niet heel goed "pain de ménage" moet doen, hetwelk dan nog niet overvloedig is.

De Hollander ledigt zijne halve fles wijn: de wijn is in Brussel nooit zo goed als in Holland geweest.

Nu gebruikt hij zijn koffie, - die meer dan vroeger een Hollandse smaak heeft ...

Waar zal de Hollander zijn namiddag doorbrengen?

22 mei 1915

Woelingen te Luik.

Luik, 17 mei.

Hedenmorgen werd de pasteibakkerij van de heer Jozef Thyssen, in de Sint Margarethastraat, in het midden van de stad, door een woedende bevolking aangevallen. Volwassenen van beide geslachten sloegen deuren en vensters in. Binnen plunderden zij alles en vernielden meubels en gerief. Een Duitse wacht, door een onderofficier aangevoerd, moest tussenbeide komen. Negen personen, onder wie vier vrouwen, werden aangehouden en achter de grendels gezet. Verder blijft een Duitse wacht van tien soldaten, vergezeld van een politieagent, in de straat stand houden.

Anderzijds en terzelfder tijd deed zich een zware samensholing van dreigende mijnwerkers voor, bij de ingang van de kolenmijn Sint Margaretha, ook gelegen in het midden van de stad. Men belette de binnen willende arbeiders er aan het werk te gaan. Men bedreigde de meesters en ging zelfs tot erge handtastelijkheden over op een werkbaas, die geslagen en gekwetst werd.

De politie, die haar commissariaat in de buurt heeft, in de Hullostraat, kwam tussenbeide. Ze bezit echter tegenwoordig geen ander wapen dan de sabel, kon wel eens in het ronde slaan, waarbij

een arbeider nogal erg aan het hoofd werd gekwetst, doch ze kreeg stenen, blokken, stokslagen uit alle richtingen op het lijf. De razende menigte trok zelfs de Hullostraat in, om het commissariaat van politie te gaan bombarderen met stenen en te bestormen. Krachtig optreden kon hier echter afdoende baten.

Tien aanhoudingen werden gedaan. Een agent werd erg gekwetst. Hem werden slagen met een zware paal toegebracht. Een inspecteur, een hulpcommissaris en andere agenten kregen wonden, werden gekneusd, geslagen of gestenigd.

Het socialistisch kamerlid Bologne, hier zeer geacht, kon eindelijk de dreigende menigte toespreken en wat bedaren, zodat men voorlopig niet meer vreest voor verdere onlusten.

De woelingen begonnen eigenlijk woensdag van verleden week, de avond voor Hemelvaartsdag en wel enkel in de koolputten van Ans en Glain.

Vorige vrijdag, 14 mei, stonden er in de Glainstraat jonge mijnwerkers tegen de politie op, die hen nauwelijks had aangekeken. Het waren er een duizend, zij handelden als bezetenen, trokken de zware eikenhouten palen, in de afsluiting van de weg tegen het spoor, uit de grond, zochten stenen overal en bereidden een aanval in gelid. De politie stond onmachtig. Ze moest, zo goed als weerloos, toekijken toen de muiters de nachtarbeiders beletten aan het werk te gaan. Wie morgen nog poogt te komen werken, wordt afgeranseld, huilde de menigte. Zelfs zeer bejaarde werknemer woelden mee. Raad hielp niet. We sterven liever door de kogel dan van honger, riep een van die versleten slovers uit.

Thans wordt gestaakt in de mijnen Aumonier, Espérance, Espérance-et-Bonne-Fortune. De mijn Espérance-en-Bois werd reeds op 14 mei gesloten. Overal elders in en rond Luik werkt men onverstoord.

Zo zijn de feiten. Laat ons echter onmiddellijk zeggen – ongehoorde buitensporigheden natuurlijk hier buiten gelaten – dat onze burgerij alweer, zoals meestal in de jongste jaren, onze moedige mijnwerkers genegen is, dat velen volmondig hun eisen goedkeuren. Wat toch vragen ze? Verhoging van loon om meer brood te kunnen kopen. De kolenmijnen betalen nog de 2 vijfden van het loon van voor de oorlog. Het werk is veel harder, wel niet langer, omdat de mijnwerkers geen ontploffingsmiddelen meer mogen gebruiken en omdat ze, zeer onvoldoende gevoed, geen weerstand kunnen bieden aan de vermoeienis. Ze krijgen, zoals iedereen, 300 gram brood per kop. Dit zou voldoende zijn, kleine kinderen laten wat over voor volwassenen, indien daarbij een middagmaal met vlees, aardappelen en groenten kwam, indien er boter of vet in voldoende hoeveelheid bij was. Die aankopen kan het te gering arbeidsloon niet dragen. Zo is het bewezen dat een man het met 300 gram brood per dag niet kan volhouden.

Een afvaardiging heeft zich tot de heer burgemeester Kleyer gewend. Wat kon hij antwoorden? Hij verklaarde zich onmachtig om iets te doen. “De overheid”, zegde hij, “heeft wel op 6 oktober 1914 de prijs van de eetwaren vastgesteld, doch sedertdien zijn de granen ongehoord gestegen”. Steeds met dezelfde klacht: “brood te duur, hoeveelheid onvoldoende,” hebben de arbeiders de hulp ingeroepen van de heer Grégoire, voorzitter van de bestendige deputatie uit onze provincieraad. Zaterdag, om 2 uur, werden ze door H. Grégoire en M. Laboule, de eerste vooruitstrevend liberaal, de tweede sociaaldemocraat, in verhoor genomen. Juist kwamen

deze twee heren thuis van een bijeenkomst met de heren Van Hougaerden, kamerlid, zoon Van Hougaerden en Trassenster, drie van de voornaamste hoofdmannen van onze nijverheidsstreek. Vooral Van Hougaerden, die tot de gematigde liberale financiële wereld behoort, is zeer invloedrijk. Hij is bereid met zijn medehelpers alles te doen, wat maar mogelijk is, om de arbeiders voldoening te geven. Men zal, naar het schijnt, trachten te onderhandelen met Holland, meer bepaald met Maastricht, om een voorraad brood te krijgen, waardoor elke arbeider een verhoogd rantsoen van 250 gram kosteloos zou kunnen ontvangen. Heden vergaderen de bestuurders van al de koolputten, om daarover te beraadslagen.

Intussen dreigt de staking uitbreiding te nemen, alhoewel ze, zoals ons de partijsecretaris van de socialistische mijnwerkersbond, de heer Yansenne, verzekert, bij de grote meerderheid niet gewild is.

23 mei 1915

Uit Brussel wordt aan de Nieuwe Gazet (van Antwerpen) gemeld:

Het is opmerkelijk hoe weinig vlees er thans in Brussel en voorsteden gegeten wordt.

Dat blijkt vooral uit de vergelijkende cijfers der te koop gestelde beesten verleden jaar en thans. Verleden week kwamen op de markt van Kuregem 1156 hoornbeesten, 489 varkens en 801 kalveren. In de overeenkomende week van 1914 bedroegen die cijfers: 2373 hoornbeesten, 3503 varkens en 1275 kalveren. Geen wonder dus dat het vlees in prijs gestegen is en nog dagelijks stijgt.

Met onrust zien we de toekomst in. Iedereen vraagt zich af, wat dit toekomstige winter zal zijn, wanneer men bedenkt dat het

veevoeder zo schaars en zo duur is. Voor de werkende stand zal het vlees een echte lekkernij worden.

Men mag niet vergeten dat de invoer van buitenlands vee, die thans geheel en al opgeheven is, in de laatste jaren bedroeg: 60 tot 75.000 hoornbeesten, 115.000 tot 130.000 schapen en 42.000 tot 46.000 lammeren.

24 mei 1915

Belgische monumenten.

Bij de onherstelbare schade, die opeenvolgende oorlogsdaden van verschillende zijden aan de Belgische monumenten hebben toegebracht, waardoor voor verschillende grotere en kleinere gebouwen een ingrijpende verbouwing of afbraak noodzakelijk zal zijn, is het voor de kunstgeschiedenis van groot belang althans nog zoveel mogelijk gegevens over de tegenwoordige toestand van die gebouwen te verzamelen. Wanneer eenmaal met de wederopbouw van België kan begonnen worden, zal allicht alle aandacht gevestigd zijn op het spoedig herstellen van de geleden schade en zal allicht de gelegenheid ontbreken voor de nodige opmetingen en fotografische opnamen van de oude toestand. Ook zijn verschillende gebouwen, vooral particuliere huizen van kunstwaarde, in de meest geteisterde steden zo bouwvallig geworden, dat een verder instorten of afbrokkelen en het verloren gaan van belangrijke details te vrezen is.

Thans zijn nog vele gegevens vast te leggen, die later niet meer bijeen te brengen zijn, en reeds heeft de Commission des Monuments et des Sites te Brussel zich daartoe in verbinding gesteld met personen te Dinant, Werchter, Haacht, Nieuwenrode, Aarschot, Mechelen, Dendermonde, Leuven enz. Ook werden door

haar reeds op 9 en 19 november aan het Duits bestuur lijsten aangeboden van de belangrijkste monumenten, teneinde, zo mogelijk, deze in de oorlog te sparen. Het verzamelen van gegevens over de tegenwoordige toestand levert echter eigenaardige moeilijkheden voor de strijdende partijen en het scheen daarom een schone zaak voor de onzijdigen hierbij hulp te verlenen. In het bijzonder voor Nederland, omdat de Belgische kunst in zoveel opzichten verwant is aan de onze en de studie van de Belgische bouwkunst een vrijwel onontbeerlijke aanvulling vormt voor de kennis van de vaderlandse bouwwerken.

Op grond hiervan heeft Mr. Dr. J. C. Overvoorde, archivaris te Leiden en lid der rijkscommissie voor de monumenten, aangeboden voor eigen rekening in de meest geteisterde plaatsen, voor zover die buiten het thans bij de krijgsverrichtingen betrokken gebied gelegen zijn, met een fotograaf en een architect-tekenaar gegevens over de monumenten te verzamelen en opmetingen en foto's te maken. Van de minister van buitenlandse zaken werd hierbij op de meest welwillende wijze medewerking verkregen om aan het Duitse bestuur in België hiertoe toestemming te verzoeken. Het bleek echter, dat de Duitse overheid niet bereid was vergunning te verlenen tot het maken van opnemingen van die monumenten, welke ten gevolge van de oorlog dreigen verloren te gaan.

Een betreurenswaardig verbod, dat het tijdig verzamelen van gegevens belet!

25 mei 1915

De economische toestand van België.

Brussel, 20 mei.

In mijn vorig artikel bracht ik in het kort in herinnering, dat de voornaamste kamers van koophandel hier te lande zich ten sterkste blijven verzetten tegen een mogelijke opheffing van het moratorium onder de huidige omstandigheden. De argumenten, door de Brusselse kamer aangevoerd, zijn door mij reeds geruime tijd geleden in dit blad uiteengezet; dat ik nu ook over de bedenkingen der Antwerpse kamer het een en ander kan zeggen, dank ik aan het toeval, dat mij afschrift bezorgde van een schrijven, door die kamer aan de voorzitter van het Duitse burgerlijk bestuur te Antwerpen gezonden. Het feit dat die brief vandaag juist een maand oud is, ontnemt niets aan de waarde van hetgeen daarin wordt aangevoerd, zodat een uittreksel uit het stuk hier moge volgen.

De Antwerpse Kamer begint met de mededeling, dat haar ter ore is gekomen dat de Duitse overheid opheffing van het moratorium overweegt op de volgende basis: betaling der wissels die op 3 augustus 1914 in omloop waren zou moeten geschieden in juni, juli en augustus 1915 voor wissels vervallen respectievelijk in augustus, september en oktober 1914; de bankdeposito's zouden, evenals tot nu toe, niet opeisbaar zijn, behalve wanneer zij moeten dienen voor betaling van de vervallen papieren.

De kamer voelt zich verplicht tegen deze maatregel, welke van groot gevaar is, te waarschuwen. Immers – zegt zij – wij weten dat in het begin van augustus 1914 de wisselportefeuille der Nationale Bank, waarop het moratorium betrekking had, de som van een

miljard frank overschreed. Wij weten ook, dat op 1 april jl., d.w.z. op de datum, waarop de reductie van 2 procent, op de moratoire rente toegestaan, kwam te vervallen en deze rente weer van 3 ½ op 5 ½ procent gebracht werd, slechts één vierde van die portefeuille of 250 miljoen frank werd aangezuiverd.

Bovendien weten wij dat deze 250 miljoen juist het aandeel vertegenwoordigen van de meest solvabele debiteurs, zoals o.a. de geaccepteerde wissels van andere Belgische banken, die nu worden betaald en waarvan het bedrag een aanzienlijk aantal miljoenen bedroeg. Wij moeten daaruit dus besluiten, dat de overblijvende 750 miljoen die schuldenaars vertegenwoordigen, welke het meest in moeilijkheden verkeren en het meest getroffen werden door de gebeurtenissen der laatste negen maanden.

Daarom schijnt het vraagstuk teruggebracht te kunnen worden tot deze eenvoudige vraag: Indien op 1 april jl. de schuldenaars, die er het beste aan toe waren, voor 250 miljoen hebben kunnen aanzuiveren, zullen dan in de maanden juni, juli en augustus de minderwaardige debiteuren, die niet eens in staat waren op 1 april te profiteren van de reductie van de rentevoet met 2 procent, gelegenheid hebben een som te betalen, welke drie keer zo groot is? Het antwoord op deze vraag zal ontkennend moeten luiden; de economische herleving van België is nog niet van die aard, dat de debiteuren zich daaruit de gelden zouden kunnen verschaffen, benodigd ter vereffening van hun uitstaande schulden. Het in massa protesteren van wissels zou hiervan dus het noodzakelijk, maar noodlottig gevolg zijn; respectabele kooplieden zouden hun naam verliezen, vissen in troebel water aan de orde van de dag zijn en een toestand geschapen worden, waarbij alle begrippen omtrent eerlijke koopmanschap bedreigd zouden worden.

Maar de kamer wil ook het vraagstuk van speciaal Antwerps standpunt bezien en drukt zich daarover aldus uit.

Het Duitse bestuur moet nauwkeuriger dan iemand anders het buitengewoon hoge aantal miljoenen kennen, welke de massa-opeisingen, sedert verscheidene maanden op alle gebied toegepast, bedragen; deze opeisingen zouden, volgens de overeenkomsten, gesloten bij de besprekingen omtrent de oorlogsschatting en met uitzondering van die gevallen, waarin de onzekerheid over eigendomsrechten bestaat, sedert lang geheel verrekend behoren te zijn. Evenwel is het er verre van dat dit geschied zou zijn; het aangezuiverde deel der opgeëiste goederen is een minimum, terwijl van de meeste de prijzen nog niet eens zijn vastgesteld.

En nu wil het de kamer voorkomen dat men toch waarlijk niet over het moratorium kan gaan spreken, wanneer men uit het oog verliest de gevaarlijke toestand, waarin de Antwerpse handel gebracht is ten gevolge van rekwisities, welke sedert maanden onbetaald zijn gebleven. Verschillende huizen werden getroffen door opeisingen, welke hun kapitaal ver overtreffen, andere zijn er met een groot deel van hun middelen bij betrokken; en het is zeker, dat wanneer men de Antwerpse afdeling van de wisselportefeuille der Nationale Bank zou nagaan, de belangrijkste posten zouden gevonden worden in wissels, die koopwaren dekken, verzonden voor het begin van de oorlog, maar sedertdien opgeëist en niet betaald. Opheffing van het moratorium, vóór het betalen der rekwisities, zou dus betekenen dat in vele gevallen en voor reusachtige bedragen, het Duitse beheer de Antwerpse handel zou verplichten gehele ladingen te betalen, welke het zelf opgeëist en nog niet aangezuiverd heeft.

Het noodzakelijk gevolg, dat hieruit voortvloeit, is dan ook, zowel uit een oogpunt van rechtvaardigheid, als van zekerheid, dat tenminste het wettelijk moratorium, dat de belangen van de Belgische handel waarborgt, niet mag worden opgeheven vooraleer het moratorium, dat het Duitse bewind ten behoeve van zijn rekvisities geschapen heeft, opgeheven is.

De brief van de Antwerpse kamer eindigt dan met er op te wijzen, dat de Duitse regering bij haar besluit van 13 januari uitdrukkelijk heeft toegezegd, dat het betalen der opeisingen van haar kant gelijke tred zou houden met het betalen der oorlogsschatting door de Belgische provincies en spreekt de hoop uit, dat hieraan nu eindelijk gevolg zal worden gegeven.

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

De Hollander die van Brussel houdt, uit natuurlijke aandrang voor een paar dagen naar Brussel is overgekomen, en, van toen hij het station is buiten getreden, bemerkt dat dit feitelijk een studiereis wordt, een reis van vergelijkende studie tussen voorheen en thans, - deze Hollander heeft met kleine slokjes de koffie geslurpt, die zijn middagmaal besluit. Haast heeft hij niet, haast wil hij niet hebben: hij kent de Brusselse gewoonten, en dat vóór vier uur geen mondain vermaak te smaken valt, en zelfs niet de afleiding van veel beweging op straat. Hij heeft dan ook zijn lunch wat gerekt; is zelfs tot een verboden bénédictine overgegaan toen de aanwezige officieren, die hem, vreemdeling, toch wel een zeker ontzag inboezemen, tot hun bezigheden waren teruggekeerd. Hij zit diep in de vieux rose fluwelen bank, rookt een meegebrachte sigaar, en wacht. Tot hij

geheel alleen zit met de geeuwende kelner. En merkt dat het half vier geworden is.

Hij merkt het met voldoening, - en vrees. Die vrees duurt niet lang: gelukkig. Want, nadat hij zich zijn overjas heeft laten opgeven, en buiten getreden is in het vlakke zonlicht, dat hem na de kamerkoelte een ogenblik tussen drukker menigte, dan hij had verwacht, heeft geïsoleerd; wanneer hij daarna de straathoek heeft omgeslagen, tussen "New England" en het Postgebouw de straat is opgeklommen die hem leiden zou, uit oude gewoonte, vóór de gevel van het "Palais de Glace": dan ondervindt hij dat zijn vrees ongegrond was, en het "Palais de Glace" wel degelijk toegankelijk is. - Wel flappert boven een der ingangen een doek met de woorden: "Oeuvre de l'Alimentation", wat er op wijst, dat ook daar soep wordt uitgereikt. Maar de dames en juffers, en de heren met hoge zij, die een andere deur lachend en kakelend binnegaan, zullen zeker wel geen soep gaan bedelen ... Hij betaalt zijn entree; hij gaat binnen; hij ziet het "Palais de Glace" in nogal bonte fancy fairzaal herschappen.

En dat is nu wel juist niet wat hij verwachtte. Wat hij verwachtte?: de koel mat witte, de gedempt klaar frisse ijspiste, waar, onder de lichtzevende vela, de Brusselse "monde", met een beetje van de beste "demi-monde" erbij, op maat van verleidelijke muziek, two-stept en walst; waar zeer schone jongens hockey op het ijs spelen; waar, waar in de loges rondom de ijsbaan en op de bovenganderij, onder toezicht en bij elegante omgeving van mensen, waaronder velen elkander kennen, wat aangename intimiteit geeft, thee wordt gedronken met cakes, of een Engels biertje, of een Amerikaans mixtuurtje. Hier kan zelfs een vreemdeling zich vertrouwd gevoelen. Het is er voornaam zonder stijfheid; al de bezoekers zijn

er van aannemelijk allooi, al gaat het er ongegeneerd toe; het is er “bon enfant” zonder gemeenheid.

De Hollander, eerst wel wat ontstemd door het bazaarachtige dat de zaal heeft aangenomen, herinnert zich daarna, dat ook op andere jaren einde april de ijssport ophoudt, en dat wij midden in de meimaand zijn. Het verzoent hem met de weldadigheidstentoonstelling, die hij thans doorwandelt, waar hem weinig aantrekt, zonder dat het hem nochtans verveelt: waar een paar schilderijtjes hem boeien; waar hij, per slot, het wat wufte, maar zo heel vriendelijke, lieflijk losse terugvindt van het Brussel der gegoede bourgeoisie. Hij meent, van verleden jaar sommige lieve meisjesgezichtjes te herkennen. De kelner die hem zijn thee brengt, is dezelfde van het verleden lentebezoek. En hij vindt dat de muziek, die men speelt, wat beter is dan vroeger. Hoor maar eens die soloviolist. Dat is werkelijk prachtig. En zowaar klassieke muziek... Hij kijkt op zijn programma: het is een professor van het conservatorium, die speelt. - En de Hollander denkt: er is in het mondaine Brussel maar weinig verandering gekomen. Wat feitelijk de derde begoocheling uitmaakt van deze zijn Brusselse dag; want - ik kan het u met volle overtuiging bevestigen: vele van de juffrouwen en dames, die voor dit bestendige liefdadigheidsfeest ijveren, beschouwen het veelal als een weinig dankbare corvee, en slechts de filantropie heeft ze belet, “le manche après la cognée” te gooien ...

- Het is zowaar vijf uur geworden. De vreemdeling wil het boulevard wat op en af wandelen. Ook hier niets abnormaals, vindt hij. Een kopje koffie in een koffiehuis: thans schijnt men zich daar wel wat meer voor de oorlog op te winden. En het klinkt minder optimistisch dan hij had verwacht. Het is zelfs minder optimistisch dan hij, die - laat ons zeggen - uit Den Haag komt, het van de Belgen had kunnen

denken. Men heeft het ontslag van het Italiaanse ministerie juist vernomen; en nu zitten daar lieden die drommels goed en zuiver redeneren voor Belgen; die wat goed op de hoogte zijn; en, al geven zij dan ook de moed niet op - wat natuurlijk niet te verwachten is -, de toestanden zeer nuchter inzien en met koelbloedigheid analyseren. Deze bewoners van een overmeesterd land zien de zaken klaarder in dan sommige neutralen, - misschien wel omdat zij overwonnenen zijn. Zij betuigen een helderheid van geest, die de Hollander eerst wat verwondert, daarna tot waardering dwingt. Deze Belgen zijn wel degelijk mannen. Men moge hun halsstarrig geloof een waan noemen: dat zij tegen ondubbelzinnige discussie kunnen, en ertegen opgewassen zijn, kan men zo maar niet loochenen...

‘Nu zal ik maar weer gaan eten’, denkt onze vriend.

En hij neemt dit besluit met een begin van weerzin. Niet zozeer omdat hij nog geen honger heeft: heeft hij al zo heel, heel veel maal honger gehad in zijn leven? Bij rijkelui zijn het trouwens doorgaans de spijzen zelf, die eetlust wekken. Wat hem dan ook onwillekeurig tegenhoudt, het is niet dat hij geen trek gevoelt, noch de prachtige avond die zacht en teder aan het dalen gaat; het zijn de voorbijgangers niet, die flanerende heren, de juffertjes die, juist als in gewone tijd, uit te fladderen komen. Het is dat hij, in het weemoedvoerende uur, gaat ondervinden dat er zowaar in de Brusselse atmosfeer toch wel iets nieuws gekomen is. – “Wat dan?”, vraagt hij zich af. En hij stelt vast dat die verandering, in schijn althans, door geen enkel teken aangeduid of gewettigd wordt. Het wordt een buitengewoon schone avond. Er is evenveel volk op straat als toen er vrede heerste. Men kan niet zeggen dat het de Duitsers zijn, die de ongezelligheid meebrengen: de Belgen schijnen

ze niet te merken en de officieren doen ook heel beschaafd en heel los. Het is iets anders, iets ...

“Liefst maar gaan eten”, meent de Hollander, die niet graag melancholisch wordt. En hij doet het. Hij voedt zich langzaam en zorgvuldig. En intussen kijkt hij door het raam, en ziet hoe het boulevard tegen zeven uur drukker volloopt dan ooit, maar hoe het nog vóór achten al weer leegloopt. – “Dat wordt straks beter”, meent hij, en steekt een havanna op. En hij voegt eraan toe: “Dat betere ga ik afwachten aan een terras.”

Een terras vindt hij echter niet. Overdag heeft hij het niet gemerkt; dan heeft hij maar gelopen, alsof hij werkelijk iets te doen had. Nu ziet hij het: er zijn geen terrassen meer aan de cafés te Brussel; dat aantrekkelijke bestaat niet meer; het halve uurtje behaaglijke verpozing dat het tussen diner en Music hall bood, is afgeschaft. - En nu gaat de Hollander het wat dieper gevoelen: Brussel zit in iets als in een grote tang ...

Dan maar weer in een café binnen. Buiten is het bijna nog klaar: nauwelijks half negen, het uitgelezen uur der avondvlinders. Deze nachtvlinders ziet hij voorbijtrekken, maar zonder blijde levendigheid: de lucht is blijkbaar te zwaar voor ze geworden. - Het café loopt weldra zo goed als leeg. En vervelend dat het er is, bij die halve verlichting! ... Hij informeert naar “vermakelijkheden”: hij haalt de schouders op bij vermelding van cinema's; men spreekt hem van drie revues: hij, de vreemdeling, walgt er voor. Want werkelijk: de veranderde avondatmosfeer van Brussel heeft hem te pakken, bijna als een malaria.

Hij drentelt nog wat door de straten. Hij draait voor de deur van een klein café'tje, waar het vroeger wel gezellig was. Hij gaat er binnen,

wordt er met giftige vijandelijkheid bekeken door de zes gewone bezoekers, die zwijgen bij zijn intrede, en verder niet meer dan fluisterend praten. Hij durft niet onmiddellijk weg te gaan. De cognac, die hij had besteld, wordt hem geweigerd. Hij blijft twintig minuten zitten voor een kop uiterst bleke koffie. Als hij weer op straat komt, valt het hem op hoe donker het is. Hij merkt dat niet de helft der lantaarns branden. Het is zo leeg op straat alsof middernacht voorbij was.

En nu gaat hij het beroerd vinden. Waar is het prettige avond Brussel van vroeger? ... Er komt iets als angst over hem, en een mistroostigheid waar hij niet tegen gepantserd is. - Dan maar naar het hotel, denkt hij. Het is nu tien uur. Hij gaat nog wat zitten in de conversatiezaal, waar niet meer dan een nachtpitje brandt onder de groenglazen kap. Men converseert er niet. Alleen zitten twee dikke heren tegenover elkaar in diepe clubzetels te dutten. - De slaperige kelner brengt hem het verlangde grogje. Hij voelt zich zwaar en suf in zijn hoofd. Zijn armen en benen lijken wel stram.

Half elf. En hij ligt al te huiveren in zijn bed, dat klam is.

- Nu weet hij bepaald, dat er in Brussel iets is veranderd ...

De economische toestand van België.

Brussel, 22 mei.

De door het Duitse bewind voor België opgemaakte staatsbegroting over 1915, waarover ik u reeds in een vorig artikel kon berichten, ligt thans in haar geheel voor mij, bekend gemaakt in het Wet- en Verordeningsblad.

De daarop betrekking hebbende verordening is van 2 mei gedagtekend en gaat vooraf aan de eigenlijke begroting, die, in het Vlaams en Frans gedrukt, niet minder dan zestig bladzijden beslaat. De verordening deelt mede, dat de gewone inkomsten geraamd worden op 175.139.529 frank, de uitgaven op 198.159.529 frank, en bepaalt dat het tekort van 23 miljoen gedekt zal worden uit middelen, bij bijzondere verordening te verschaffen.

De begroting zelf is uit meer dan een oogpunt belangrijk, zowel om hetgeen er in vermeld staat, als om hetgeen er in ontbreekt. Als basis is geheel vastgehouden aan de gewone Belgische begroting, zodat men eigenlijk hoofdstuk voor hoofdstuk met de cijfers van het jaar 1914 zou moeten vergelijken, hetgeen echter voor de lezer enigszins langdradig zou worden. Wij volstaan dan ook met zo hier en daar een greep te doen en beginnen met de begroting der middelen.

Bij de directe belastingen is een post opgenomen van anderhalf miljoen frank als buitengewone belastingbijslag ten laste der afwezigen, voortspruitend uit het bekende besluit inzake de tienvoudige belasting, terwijl de totale raming der personele belasting, waarop de verhoging alleen drukt, rond 20 miljoen bedraagt. Grondbelasting, patentrecht en belasting op de winsten van vennootschappen en andere financiële instellingen worden geraamd op respectievelijk 25, 5 en 8 miljoen, de douane op 14 ½ miljoen, de accijnzen op 52 miljoen, registratierechten op 2 miljoen, successie op 13 miljoen, zegelrechten op 3 ½ miljoen.

Vervallen zijn de opbrengsten, spruitend uit naturalisaties, spoorwegen, telegraaf en telefoon, posterijen, opbrengst van de dienst Oostende-Dover en Antwerpen-Vlaams Hoofd, evenals het deel van de staat in de opbrengst van de voorhaven te Gent, loods-

en sluisgelden en dergelijke meer. Het wettelijk vastgestelde aandeel van de staat in de winsten der Nationale Bank wordt geraamd op 4.600.000 frank, terwijl bijgevoegd wordt een post inkomsten uit de operaties der Société Générale de Belgique, geraamd op twee miljoen. Pro memorie worden geboekt de jaarlijkse som te betalen door de spoorwegmaatschappij Est Français, uit hoofde der naasting van de sectie Vireux-Belgische grens van het vroegere spoorwegnet Grand Central Belge, en de door China te storten bijdrage tot aflossing van de vergoeding toegekend aan Belgische maatschappijen en personen ten gevolge der onlusten van 1900.

De uitgaven wijzen aan in ronde getallen: openbare schuld, 35 miljoen, dotaties $\frac{1}{2}$ miljoen, ministerie van justitie 26 $\frac{1}{2}$ miljoen, binnenlandse zaken 4 miljoen, wetenschappen en kunsten 34 miljoen, nijverheid en arbeid 11 miljoen, financiën 60 miljoen, landbouw en openbare werken 25 miljoen.

Op het hoofdstuk dotaties vervielen natuurlijk de 3.300.000 frank van de civiele lijst van de koning en de 385.000 frank voor de senaat, terwijl de onkosten voor de kamer van volksvertegenwoordigers van 1 $\frac{1}{2}$ miljoen op 170.000 frank gedaald zijn.

Bij binnenlandse zaken vervielen o.a. de hoofdstukken voor militie en decoraties, maar wordt 150.000 frank toegevoegd voor buitengewone uitgaven ter bestrijding van voor de algemene gezondheidstoestand nadelige gevolgen van de oorlog.

Op de begroting van wetenschappen en kunsten treft het ons dat gehandhaafd worden posten als: aandeel van België in de kosten tot uitgave van het Woordenboek der Nederlandse Taal, de kredieten voor het Belgisch Historisch Instituut te Rome, voor de

Koninklijke Academie en de Koninklijk Vlaamse Academie en dergelijke.

Onder het hoofd Financiën vindt men 20 miljoen uitgetrokken als aandeel van België in de kosten van het Duitse bestuur van post- en telegraaf in België, en 4 ½ miljoen voor de kosten van het Duitse bestuur in België. Bijzondere uitgaven bij landbouw en openbare werken zijn: 200.000 frank voor ontginning van woeste gronden, 600.000 frank voor versterking van bepaalde kaaimuren te Antwerpen, een miljoen voor herbouwing van bruggen.

De inschrijving, vóór veertien dagen te Londen geopend ten voordele van de bevoorrading van de Belgische bevolking, bracht reeds 223.000 pond op.

Australië zit daar voor een groot gedeelte tussen. Koning Albert heeft, bij het ontvangen van de bijzondere lijst der Australische giften, volgend telegram laten sturen naar de heer Holman, premier van Australië:

“Zijne majesteit Koning Albert draagt mij op aan de bewoners van Australië zijn oprechte dankbetuiging te zenden voor het belang dat zij in zijn gezondheid stellen en vooral voor de hartelijke ondersteuning, die zij aan de Belgische zaak hebben verleend. Zijne majesteit kan er niet zonder aandoening aan denken, dat overgrote geldsommen en kostelijke giften alweer door uw land gestuurd zijn en hij is diep getroffen bij het zien dat de Australiërs zich onderscheiden hebben door hun dapperheid op het slagveld, waar zij onophoudend strijden voor de grote zaak der vrijheid, waarvoor de geallieerden al hun krachten ingespannen hebben. Daardoor hebben zij zich niet minder onderscheiden dan door de

onuitputtelijke pogingen om mijn beminde onderdanen in hun nood bij te staan.”

26 mei 1915

Berlijn, 26 mei. Volgens de Deutsche Tageszeitung is in alle delen van België, behalve op het oorlogsterrein, het postverkeer gedeeltelijk met Duitse krachten hersteld.

27 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Zo niet al het Grieks van mijn leergierige jeugd mij begeben heeft, dan wil het woord economie niets anders zeggen dan huishouding. Wijd ik nu deze volgende regels aan het houden van een huis, aan het verplegen van een huisgezin, te Brussel, in de tweede helft dezer meimaand, dan betreed ik daarmee nog geenszins het gebied van de medewerker die hier schrijft over de economische toestand van België, - niet meer althans dan de zoöloog, die een cel bestudeert, zich vergrijpen zou aan het eigendommeljk studieveld van de biosocioloog; dit is niet dan in de meest bescheiden mate. En terzelfder tijd sta ik met allebei mijn voeten op eigen grond, vermits men zich het leven te Brussel niet voorstelt, zonder de levensvoorwaarden te kennen waar de Brusselaar in verkeert.

Voor velen is leven niets dan eten; voor allen is eten voor leven de conditio sine qua non. Hoe nu, en wat eet de Brusselaar op het ogenblik dat ik dit schrijf?

Laat ik u eerst zeggen dat er goede redenen bestaan om op dit onderwerp nogmaals terug te keren. Want er is weer verandering

gekomen. Ge weet hoe in het begin van de oorlog alles dreigde te gaan ontbreken, iets waar de opeising van voedingsmiddelen natuurlijk toe bijdroeg. Sommige artikelen, als zout, stonden geheel te ontbreken. Vlees werd schaars, dus duur. Vis kwam een tijdlang van de markt te verdwijnen. Men vreesde dat gesjacher ons van alle meel ging spenen. Kolen gingen onvindbaar worden en waren weldra buiten prijs. En petroleum, langs om zeldzamer, kan men zelfs thans alleen op verre dorpen, waar geen gasleiding is, krijgen aan de prijs van één frank twintig!

Ge weet dat de onderscheiden gemeentebesturen begonnen, met de zaak van het meel, die deze van het brood is, in handen te nemen, en zo goed als te socialiseren. Theoretisch werd elk zijn dagelijks deel toegedacht (eerst later kwam praktische reglementering doeltreffend tot stand); ook de prijs van het brood werd vastgesteld, eerst op 38, daarna op 44 centiemen. Voor de hoedanigheden van dat brood werd eveneens gezorgd, als stond ook hier de werkelijkheid wel eens ver van de theorie af.

Het "Comité de l'Alimentation", intussen uit de omstandigheden ontstaan, stichtte toen, ter tegemoetkoming van de behoeftigen, het werk der Volksoep. Door bemiddeling van de gezant der Verenigde Staten van Amerika werd er verder voor gezorgd, dat het ter markt gevoerde slachtvee voor het grootste deel aan de burgerbevolking voorbehouden bleef. Het najaar van 1914 bracht ons een even geruststellende als overvloedige aardappeloogst. Ten slotte: de Amerikaanse "Commission for relief in Belgium", die ons kwam beloven dat het ons aan niets zou ontbreken, kwam de laatste vrees in slaag wiegen: wij zouden niet van honger sterven. Al was het leven voor de burgerman, de in zijn inkomsten zeer benadeelde burgerman, ongeveer voor een derde duurder geworden.

Ook voor die burgerman werd echter gezorgd, voor zover hij bewijzen kon overleggen, dat hij in zijn broodwinning werd geschaad: de volksrestaurants leveren een zeer goed middagmaal aan 45 centiemen, ter plaatse verorberd (35 als men het naar huis meedraagt, in welk geval men noch het brood, noch de kop koffie, die bij het maal behoren, meekrijgt). Men ging zelfs onlangs veel verder: één der beste restaurants van Brussel, de "Taverne Royale", werd voor meer begoeden bereid gevonden, een volledig diner tegen 75 centiemen op de dienen.

Voor dezen, die van deze tegemoetkomingen geen gebruik willen of kunnen maken, werden de prijzen der eetwaren, o.m. die van het vlees, reglementair vastgesteld. Hetzelfde geschiedde met de kolen. En gemeentelijke magazijnen kochten verder beschikbare voedingsmiddelen en andere huishoudelijke waren op, om ze aan de inwoners, die zich daartoe lieten inschrijven, tegen de laagst mogelijke prijs voort te verkopen.

Bij dat al bleef het leven, zoals ik zegde, heel wat duurder dan bv. verleden jaar op gelijke tijd.

Toen het deze laatste dagen nog bedenkelijk ging verergeren: in minder dan achtenveertig uur werd ons bericht dat het brood van 44 tot 48 centiemen per kilo was gestegen; en dat in de kwaliteit nog steeds geknoeid wordt, bewijzen nieuwe politie maatregelen. Wij kwamen te vernemen dat het bier niet onaanzienlijk opgeslagen was en hoorden van onze beenhouwer dat hij, spijs alle mogelijke reglementen, gedwongen was, rundvlees als kalfsvlees tegen 4,50 frank zonder, tegen 4 frank met benen te verkopen: een prijs, beschouwd als minimum voor de vaste klanten; prijzen die geen levend wezen in België vóór deze ooit voor vlees betaald heeft, en

die niet veel minder dan het dubbele van de gewone vroegere verkoopprijzen kan heten.

Deze bedenkelijke en aanhoudende stijging in de prijzen ligt, voor brood en voor bier (dit laatste een bijna even onontbeerlijk bestanddeel in de Brusselse voeding als het eerste) aan het feit, dat de voorraden, waar de Amerikaanse "Commission" over beschikt, schaarser zijn geworden; waar tevens, naar men mij zegt, speculatie in gerst niet is voorkomen kunnen worden. Wat het vlees betreft, dat het zulke hoge prijzen haalt, en tevens zeldzaam is – het tweede oorzaak natuurlijk van het eerste – heeft een andere oorzaak, die ook voor de verdere gevolgen, die ze mee kan slepen, niet onbelangrijk is.

Het werk der Volkssoep heeft, moet ge weten, steeds meer uitbreiding genomen. Spaarcenten en schaamtegevoel hadden velen aanvankelijk weerhouden er gebruik van te maken. Spaarcenten raken echter op, en tegen honger is zelfs schaamte niet bestand. De Volksrestaurants, anderdeels, trekken meer en meer klanten. Ik ken kleine burgertjes en deftige werklui, waarvan enkelen in de week reeds om soep gaan, die zich nu 's zondags de weelde permitteren van een diner uit zo'n spijshuis. Een huisgezin van drie mensen – zo zijn er heel veel in Brussel – kan voor één frank vijf centiemen drie middagmalen bekomen bestaande bv. uit soep en rosbief met spinazie en aardappelen, alles overvloedig en goed klaargemaakt, wat, om het zelf te bereiden, op zijn minst tweedriemaal zoveel zou kosten. Gij kunt u gemakkelijk de besparing, de weelde van zo'n wekelijks festijn voorstellen ... En daar is nu het diner van 75 centiemen bijgekomen. Ik weet nog niet of velen van het aanbod gebruik maken. Maar stel u eens voor dat u vrijgezel zou zijn, en ... u de kans geboden wordt, aan het kwart van de prijs, te gaan eten in een chic restaurant! ...

Laat mij toe, van mens op beest te springen. Deze winter is hard geweest voor de landbouwer. Vele boeren hebben, bij gebrek aan voeder, hun beesten mager moeten verkopen, zodat wij tot voor kort op de markt steeds slachtvee genoeg hebben gehad, al was het niet altijd van de allereerste hoedanigheden. Nu echter kunnen de beesten weer op de weide, hetgeen voor de boer een besparing uitmaakt, die hem toelaat zijn vee te behouden. Daarentegen is, vanwege het “Comité de l’Alimentation” de vraag steeds groter en groter, wat verband houdt met uitbreiding van Volksoep, Volksrestaurants, enz., die er van afhangen. Zodat op de markt, waar veel minder beesten worden te koop geboden – en daar komt waarschijnlijk speculatie bij – alles bij voorbaat is opgekocht, en de beenhouwer, die vroeger gemakkelijk de twee of drie beesten, die hij thans voor zijn klanten nodig had, kon krijgen, zich thans tevreden moet stellen met één of een half beestje, ... dat, ge begrijpt het, niettegenstaande niet opgeheven reglementering, zoveel moet opbrengen als de twee, drie beesten van vroeger, of althans zoveel mogelijk.

Ziedaar waarom wij thans ons vlees zo duur betalen, zo duur zelfs, dat wij morgen misschien allemaal ook naar het volksrestaurant zullen gaan eten, dat ons zal voeden op heel wat goedkopere wijze, ons van de zorg van het klaarmaken ontheft en voor een deel het kolenprobleem oplost, dat nu nog niet dreigt, maar tegen de winter misschien zal rijzen, nu het gebruik van brandstof ook staat gereguleerd te worden.

U ziet het: wij staan voor de Spartaanse gortebrij, het verstrekkende gevolg van de levensduurte, waarvan ik sprak, en dat veel meer Brusselaars bedreigt, dan u soms zou denken.

Zij, die hechten aan een eigen potje, door de eigen vrouw op het eigen vuurtje klaargemaakt, kunnen het weliswaar doen met groente, die dit jaar bijzonder weelderig schijnt te willen tieren. Zich echter hals over kop in vegetarisme te gaan dompelen is vooralsnog weer maar een halve oplossing. En de hoop, die onze menigvuldige moestuinen te koesteren geven, is als alle hoop precair en voorlopig. En ziehier waarom.

Zeker, er worden tegenwoordig in de omstreken van Brussel heel wat meer groenten gekweekt dan vroeger. De welbekende broeikassen van Hoeilaart, de honderden kassen die, een goed uur boven Brussel het “Glazen dorp” uitmaken, en waar druiven worden gekweekt in zulke overvloed, dat zij in gewone tijd naar alle markten van Europa worden gezonden – de druiven die, waar men ze niet kon uitvoeren, verleden jaar te Brussel haast voor niets werden verkocht en ons iedere dag een haast opdringerige weelde waren: de broeikassen van Hoeilaart worden thans aangewend tot het kweken van “primeurs”. Op dit ogenblik zelf is de markt overstromd met de prachtige asperges die in de omstreken van Mechelen worden gewonnen, en zij gaan aan prijzen, die zeer ver beneden de vroegere staan. Binnenkort zal het de aardbeien die van de kanten van Ninove en Leuven komen, net zo vergaan – dit alles ten gevolge van de onmogelijk geworden uitvoer. En dit zou ons natuurlijk zeer ten goede komen, en voor een deel doet het dit voorlopig ook; het zou ons, tot in het najaar, gezond en goedkoop voedsel bezorgen; indien ...

Ja: indien ... Stel u voor, veertien dagen lang aten wij prachtige asperges, die sommigen troostten voor het gebrek aan vlees. Die fijnproeversgeneugte heeft echter niet langer mogen duren: naarmate de hoeveelheid groter is, die op de markt komt, stijgen de prijzen. Eenvoudig, omdat men de heerlijke groenten in grote

hoeveelheden opkoopt. En binnenkort zullen wij ze in bussen of flessen kunnen kopen ... tegen het dubbele van hun prijs. Dat geval met de asperges is een feit: men kan er uit afleiden dat het met al de andere groenten, uit voorzorgsmaatregel of speculatiegeest, ten behoeve van volksvoeding of “restaurants populaires”, eveneens zo zal vergaan. Intussen kan de man van de middenste stand, die van nu af geen behoorlijke, of zelfs onbehoorlijke aardappelen meer kan krijgen dan tegen twintig centiemmen per kilo, meer betalen. Dat hij geen, of dan toch slechts zeer verminderde inkomsten heeft, doet niets ter zake, kan althans niet in rekening worden gebracht.

Tenzij die burgerman het Spartaanse systeem van het gemeenschappelijke en eenvormige maal ging aannemen.

Hij zou er misschien alle verdere culinaire emoties bij inboeten.

Zou dit echter, in de gegeven omstandigheden, weer niet een morele, zij het dan ook negatieve, aanwinst zijn? ...

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Het is van Duitse zijde (de Hollandse bladen, die ons anders de meeste inlichtingen brengen, komen hier eerst een etmaal na verschijnen toe), het is langs Duitse weg dat ons hedenmiddag, 24 mei, de officiële tussenkomst van Italië in de oorlog wordt aangekondigd.

Alle Wolff-mededelingen, die geen rechtstreekse betrekking op Wester- of Oosterfront hebben, krijgen wij eerst aangeplakt in het kantoor van de Hamburg-Amerikalijn, op de Boulevard du Nord. Vroeger dan op gewone dagen, kon men er, rond het middaguur,

vandaag het bericht lezen, dat Italië heden de wapens tegen Oostenrijk-Hongarije zou opnemen. Rondom bedoeld kantoor stond het, bij Senegalese hitte, maar onder een hemel waar de tegenstrijdigste windvlagen als door elkander hakten, natuurlijk zwart van het volk. Want het is vreemd, hoe de taalkennis der Brusselaars zich de laatste tijd ontwikkeld, neen: geopenbaard heeft. Iedereen, zelfs de meest verstokte Walen, lezen de Hollandse bladen. En iedereen blijkt tevens Duits genoeg te kennen ... om de Duitse mededelingen met hardnekkige overtuiging verkeerd te begrijpen, en daarna zijn vergissing te verdedigen met vurig geloof. - Heden laat echter de voornaamste mededeling van de dag geen vergissing toe. –“L'italie entre dans la danse”, knikt men elkander diepzinnig toe. En ...

Het zou een dwaling zijn, te menen, dat de Brusselaar er enige aanleiding tot uitbundigheid, of zelfs maar tot leedvermaak in vinden zou: een houding die men bij de bevolking van een bezette stad, al acht die bevolking zich nog geenszins overwonnen, anders wel verwachten kon. Ik schreef het u reeds: de van nature kritisch aangelegde geest van de Brusselaar, al is en blijft hem alle wanhoop vreemd, heeft, na de eerste maanden oorlog, blijk gegeven van een zeldzame onafhankelijkheid. Zijn geloof in de toekomst blijft voor begoochelingen behoed. De lange besprekingen, die de Italiaanse oorlogsverklaring van gisteren voorafgingen, heeft hij met een zeker scepticisme gevolgd. Deze nieuwe verwickeling in de wereldoorlog kan hij gewent hebben: die wens heeft hij echter nooit bij voorbaat voor een werkelijkheid gehouden. - Toen ik daarstraks het Wolff-telegram vóór de Hamburg-Amerikalijn stond te lezen, zei één der zondagburgers heel kalm tegen een andere zondagburger: “Eerst het officiële telegram zien aan de Post.” En hij vond bij velen, rondom hem, instemming: het officiële telegram aan de Post is immers voor velen hét criterium. Die zondagburger is,

gevolgd door een aantal anderen, naar het Postgebouw gegaan. Ik mee. Wij hebben er honderden gevonden, die aanschuiven tot aan de daartegenover gelegen Muntschouwburg. Daar waren heel wat militairen onder, die met het strakste gezicht der wereld de officiële telegrammen stonden te lezen, waar deze hingen in het glazen kastje dat tweemaal daags het laatste nieuws vermeldt, hetwelk dan, van Duitse tot Duitse mond overgeleverd, tot bij de laatste rij der toehoorders bereikt. Opmerkelijk, hoe Duitse soldaten, en vooral officieren, met de schijnbaar grootste onverschilligheid, zelfs het beste, het voor hen beste nieuws ontvangen; bij “das Militär” vergeleken zijn de Duitse burgers, en zelfs sommige Belgen, uitbundig. Voor de Duitse soldaten schijnt elke afkondiging natuurlijk; het lijkt wel of het minder aangename hun geen verrassing geeft. En dat is misschien één der bestanddelen van hun kracht. Tenzij het eenvoudig een beleefdheid tegenover de Brusselaars was... Vanmiddag is er trouwens aan het Postgebouw niet de minste reden tot uitbundigheid; zelfs de Brusselaar, als hij maar de minste neiging tot manifesteren zou gevoelen, kan in de afkondiging aan de Post niet de minste aanleiding vinden tot het uiten van enige mening: over de Italiaanse oorlogsverklaring staat daar geen woord te lezen.

Hoe weinig spanning er trouwens heerst nopens de houding van Italië, daargelaten wat men er hier ook van verwachten moge, werd mij bewezen door het burgermanneltje, dat ik ontmoette, na mij uit de menigte om het minuscule postkantoorbordje, ten koste van veel zweet, losgewrongen te hebben. Dat burgermanneltje is een nogal vurige Waal, die, een paar maanden geleden, niets deed dan uitdagend sakkeren. Ik zei hem: “C'est fait: l'Italie se bat.” Hij antwoordde ongelovig: “Nous verrons demain ce que dit La Belgique.” – “La Belgique” is tegenwoordig hét Belgische blad te Brussel, en dankt, naar ik vermoed, veel van zijn tijdingen aan

Hollandse kranten, - wat in de gegeven omstandigheden meer dan te verontschuldigen is; met het gevolg echter, dat de Hollandse bladen ze aan tijdingen vóór zijn, zelfs te Brussel; hetgeen niet belet dat “La Belgique” voor velen als controle geldt op de Hollandse kranten ...

Ik geef bij deze toe, dat ik in dit briefje maar een zeer onvolledige indruk bieden kan van de stemming, die de Italiaanse verklaring hier wekt. Ik ben zo goed als alle Brusselaars met het nieuws vóór. En het is vandaag tweede Pinksterdag, zodat velen mijner stadsgenoten bij het prachtige weer naar buiten zijn, eerst laat in de avond zullen thuiskomen, en niet vóór morgen het voldongen feit zullen komen te vernemen. Er bestaat echter veel kans, dat zij er zich niet om zullen opwinden. Er is eerst, dat de voorbereiding tot de Italiaanse tussenkomst met haar wisselvalligheden, die, voor elke schrandere dagbladlezer, nogal weinig schokkend waren, veel te lang heeft geduurd. Er komt bij, dat het Helleense “denk er om, wantrouwend te zijn”, de laatste tijd bij ons te diepe wortel heeft geschoten, om nog plotseling ontketende geestdrift niet onmiddellijk te kortwieken. En daar is eindelijk, voor velen, de sleur, de lamlendigheid, de geknakte veerkracht, die bij de ene berusting is geworden, en bij de andere een onoverwinnelijke verving, door niets meer te verzetten, - althans voorlopig niet.

Zodat de opwinding te Brussel niet groot en zeker slechts kortstondig zal zijn. De Brusselaar zal er natuurlijk niet bij vergeten, dat het verloop der gebeurtenissen op het nieuwe slagveld voor hemzelf van belang kan zijn, maar het niet nodig vinden deze gebeurtenissen luidruchtig te commentariëren. Zelfs intieme manifestaties zijn erbij uitgesloten. Brussel heeft geleerd geduld te oefenen ...

En de Italianen die Brussel bewonen? - Ze zijn, voor zover ik weet, niet talrijk: één dagbladcorrespondent, die allang de stad verliet; enkele drink- en eethuishouders, die, naar ik verneem, hun gelegenheid gesloten hebben; talloze prachtige en luizige orgeldraaiers, die hier hele straten, echt Napolitaanse straten vulden, en sedert de oorlog verdwenen zijn: zij hebben gevoeld misschien, dat hun muziek hier niet meer gewenst was, - of misschien heeft men het hun doen voelen ... - Er zijn dan verder nog snoeverige kelners, die, voor zover ik met die lui heb omgegaan, de oorlog niet genegen schenen. En er is eindelijk Beppo.

Beppo werkt bij een fabrikant van mechanische piano's. Hij heeft een lang, smal, en veel te zwaar hoofd, galgeel en slap onder stoffig zwart kroeshaar, met een bloedrode en ontgoochelde mond en smekende bleekblauwe ogen, vol heimwee en leed. Hij heeft, onder zijn blauw lijnwaden bus, de schraalschrale schouders van een teringlijder. Iedere middag rijd ik met de tram voorbij het huis waar hij werkt. Het is dan rusttijd, en hij staat aan de deur, en rookt sigaretten, die hij houdt tussen de dunne knokelvingers van zijn smalle apenhand. Zo staat hij daar, gelaten en ongelukkig zou men zeggen, en kijkt smachtend naar de vlak daarover gelegen tabakwinkel, waar een mooi en dartel meisje woont.

Vanmiddag stond de jonge Beppo weer aan zijn deur, hartstochtelijk en bedroefd te wachten op de verschijning van het mooie meisje. Hij zoog wanhopig en vol verlangen aan zijn sigaret. Zijn borst kwam mij schraler en pijnlijker voor dan ooit. - Voor Beppo is er geen oorlog in zijn verre vaderland...

28 mei 1915

Wij hebben het overzicht van het Amerikaanse hulpcomité voor België, gedagtekend van 19 mei, ontvangen. Daaruit blijkt, dat tot 12 mei uit Rotterdam naar België is verzonden: 191.096 ton tarwe, 122.646 ton meel, 14.434 ton rijst, 22.102 ton erwten en bonen, 3906 ton vlees en spek, 41.740 ton maïs, 8780 ton aardappelen, 16.617 ton diverse levensmiddelen, 2701 pakken kleren enz.

Het overzicht bevat nu ook opgaven van de verschillende centra van distributie in België.

Rotterdam - Steun aan invalide Belgische militairen.

Hier ter stede is een comité opgericht, hetwelk zich ten doel stelt steun te verlenen aan invalide Belgische soldaten.

Daartoe zullen kaarten te koop worden aangeboden, waarop enige invaliden staan en daaronder een kijkje op het slagveld.

De verkoop geschiedt uitsluitend door personen, die wegens de tijdsomstandigheden buiten verdiensten zijn geraakt.

De netto-opbrengst zal maandelijks worden afgedragen aan de consul-generaal van België alhier.

Het algemeen secretariaat is gevestigd Wijnhaven 101.

In het diamantbedrijf te Antwerpen komt van dag tot dag meer leven, zegt de Antwerpsche Tijdingen. In de stad en in de omliggende gemeenten in de fabrieken of slijperijen draaien een 2500 molens, de particuliere molens die een tamelijk aantal diamantbewerkers thuis bezigen inbegrepen. Men mag dus zeggen, vervolgt het blad, dat er thans als klievers, snijders, verstellers, slijpers en schijfschuurders ruim 3000 vakmannen gebezigd worden. En het trekt daaruit het bewijs dat de handel dus ook moet

toegenomen zijn. Overigens, er worden gemakkelijk passen afgeleverd voor heen- en terugreis naar en van Nederland aan de fabrikanten en handelaars van diamant.

29 mei 1915

Belgisch Rode Kruis.

Men schrijft ons:

Het comité van het Belgische Rode Kruis in Nederland heeft tot het inrichten van een inlichtingendienst besloten. Alle inlichtingen betreffende Belgische militairen te velde, zullen verkregen kunnen worden door bemiddeling van het algemeen secretariaat van het comité der Belgische ambulancen, J. P. Coenstraat 32, Den Haag, dat zich voor de families der Belgische soldaten beschikbaar stelt.

Het comité heeft talrijke brieven ontvangen, waaruit blijkt, hoe het Belgische Rode Kruis vreugde en geluk gebracht heeft aan ouders, die sedert maanden in angst verkeerden.

30 mei 1915

Hulp aan België.

De paus heeft kardinaal Gibbons, aartsbisschop van Baltimore, die het erevoorzitterschap van het centrale steuncomité voor België heeft aanvaard, een brief van gelukwens doen schrijven, waarin hij hem hulde brengt voor zijn deelneming aan het internationale liefdewerk voor het geliefde Belgische volk.

31 mei 1915

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Zoeven (29 mei) ontvang ik het Wet- en verordeningsblad, waarin bij besluit van 22 mei bekend wordt gemaakt dat de moratoire bepalingen met een maand verlengd zijn. Zij blijven dus tot 30 juni van kracht.

Dit zal een grote geruststelling zijn voor financiële en handelskringen, waarin het reeds een zekere zenuwachtigheid had veroorzaakt, dat deze aankondiging iets later dan gewoonlijk komt, te meer daar er, tot nu toe door niets gerechtvaardigde, geruchten omtrent een spoedige opheffing van het moratorium hardnekkig de ronde deden. Immers het is zeker dat bij de Duitse overheden de begeert bestaat dezer uitzonderingsbepalingen op te heffen, maar eveneens zeker is het dat tot nu toe de daarvoor vereiste formules nog niet gevonden is.

1 juni 1915

Het Belgische Rode Kruis.

Parijs, 1 juni. De Belgische regering heeft geprotesteerd tegen de eigengerechtigde beslissing van von Bissing aangaande de ontbinding van het centrale comité van het Rode Kruis. Dit had volgens haar een wettelijk bestaan en wijdde zich aan een werk van liefdadigheid, dat eerbied inboezemde. De tegen het comité genomen maatregel acht zij daarom een daad van geweld, in strijd met het volkenrecht.

Uit België.

Naar wij in de Vlaamsche Post lezen wordt voor gans het gebied van België bezet door de 4e Duitse armee, onder aanduiding van straffen in geval van overtredingen, verordend wat volgt:

§ 1. Alle voortbrengselen der drukpers, alle schriften en afbeeldingen voortgebracht op mechanische wijze en ook de voortbrengselen van foto's met of zonder tekst en van muziekwerken met tekst of uitleg zijn onderworpen aan de censuur, in het oorlogsgebied (Operationsgebiet) van het oppercommando (Armee-Ober-Kommando) "Zensurstelle A. O. K. 4", en in het gebied er Etappen van de Etappen-Inspektion "Zensurstelle Et. Insp."

§ 2. De uitvoering en verspreiding van drukschriften mag maar geschieden na gedane keuring der "Zensurstelle" en na een schriftelijke toelating ontvangen te hebben.

Zijn maar vrij van dit bevel de familiedrukwerken en dienstelijke bekendmakingen.

§ 3. Een exemplaar van ieder drukschrift (van gazetten en periodieke schriften een nummer) is kosteloos aan de "Zensurstelle" af te leveren, om nagezien te worden.

§ 4. Op ieder drukschrift aan de "Zensurstelle" af te leveren moet de naam staan en de woonplaats van de drukker.

Indien de drukwerken geschikt zijn ter verspreiding, moet ook de naam en de woonplaats van de uitgever aangemerkt zijn of van de schrijver, indien deze zelf uitgever is.

§ 5. Gazetten en periodieke tijdschriften mogen maar verspreid worden na voorafgaande toelating der belanghebbende "Zensurstelle" en maar in Duitse of Vlaamse taal.

De Franse taal kan toegelaten worden, indien de noodzakelijkheid hiertoe van de "Zensurstelle" wordt bevestigd.

De invoer van buitenlandse drukwerken is verboden.

§ 6. Er is een bijzondere toelating nodig van de plaatselijke commandant (Ortskommandant), om op openbare wegen, straten, markten of andere voor het publiek bereikbare plaatsen drukschriften te mogen vertonen, aan te plakken, aan te slaan, uit te delen, aan te bieden of te leuren.

De hiertoe verleende vergunningsbrief is persoonlijk en moet altijd meegedragen worden. De toelating kan ieder ogenblik afgenomen worden.

§ 7. Theatervertoningen en openbare voordrachten van iedere aard en cinematografische en lichtbeeldenvertoningen zijn verboden, indien de te vertonen stukken niet vooraf door de "Zensurstelle" goedgekeurd zijn, en een schriftelijk toelatingsbewijs gegeven is.

In de cinematografische en lichtbeeldenvertoningen mag de uitleg der stukken in de Duitse of de Vlaamse taal of in deze 2 talen tegelijk opgesteld zijn. De Franse taal mag maar samen met de Duitse of de Vlaamse taal gebruikt worden, maar niet alleen.

Het is verboden vertoningen bij te wonen, die niet toegelaten zijn.

§ 8. Iedere tegenhandeling die vrijwillig of door onachtzaamheid tegen deze voorschriften en ook de uitnodiging of aanzetting tot tegenhandelingen worden gestraft met boete tot 12.000 mark (15.000 F) of gevangenis tot 3 jaar voor zover niet volgens de krijgswetten met strengere straffen moet gestraft worden.

Bovendien kunnen de drukwerken weggenomen en de betreffende vormen en pakken onbruikbaar gemaakt worden. Lichtbeelden en films kunnen in beslag genomen en vernietigd worden.

§ 9. Deze verordening is van heden af in voege.

Groot Hoofdkwartier, de 25 mei 1915.

De opperbevelhebber van de 4. Armee.

2 juni 1915

De Belgische begroting.

Het "Gesetz- und Verordnungsblatt" voor het bezette gebied van België bevat een besluit van de gouverneur-generaal in België, waarin de begroting voor 1915 wordt vastgesteld. Wij ontlene daaraan de volgende cijfers:

De gewone inkomsten voor het dienstjaar 1915 zijn op 175.159.529 F begroot, de uitgaven op 198.159.529 F. De middelen tot dekking van het tekort van 23 miljoen frank zullen bij een bijzonder besluit worden aangewezen. Onder de uitgaven komen o.a. voor: 31.875.000 F voor de dienst der openbare schuld, 26.620.103 F gewoon en 50.000 F buitengewoon voor het departement van justitie, 4.044.132 F gewoon en 150.000 F buitengewoon voor het departement van binnenlandse zaken, 33.497.792 F gewoon en 37.000 F buitengewoon voor het ministerie van nijverheid, 60.626.800 F voor het departement van financiën, 23.213.402 F gewoon en 1.810.000 F buitengewoon voor het ministerie van landbouw en openbare werken, 1.408.000 F voor restituties, enz.

Broodoproer in België.

Luik, 29 mei.

Ik heb zopas te Seraing een onderhoud gehad met de heer Delvigne, wethouder, hoofdman van de aldaar zeer machtige sociaaldemocratische partij, die er, behalve de burgemeesterszetel, al de zetels van het raadhuus bezet. De heer Delvigne, vroeger

werkman, is thans de opperleider van zijn partij in Seraing. De stad van ijzer en staal, met 40.000 inwoners, heeft haar ganse bloei te danken aan de uitgestrekte fabrieken van Cockerill, op zichzelf reeds een stad. Zij ligt één uur opwaarts van Luik, aan de rechteroever van de Maas en schijnt niets te missen van wat een grote stad kan aanbieden. Haar onderwijs in alle graden en alle vakken mag voorbeeldig heten. Sommige nieuwste schoolgebouwen zijn wezenlijk in elk opzicht modelscholen. Tegen Seraing aangegroeid, even door een muur gescheiden van Cockerill, liggen de thans reeds alom bekende reusachtige werkplaatsen van Ougrée-Marihaye, al bijna even uitgestrekt als die van Cockerill. Ook hier bewerkt men enkel ijzer en staal.

Ik zal de lezers de woelingen van Seraing mededelen, zoals ik ze bij de heer Delvigne leerde kennen.

Het begin van de staking hier moet onmiddellijk in aansluiting worden gebracht met de onlusten op 17 mei, ontstaan in de stad Luik, wijk Sainte-Marguerite, enkele dagen nadat reeds Ans en Glain erg onrustig en werkloos waren. Ze werden mede opgewekt door de opstootjes op de quai de la Batte, de bekende marktplaats, te Luik.

Zo spoedig de heer Kleyer, burgemeester van Luik, had vernomen dat de Duitse overheid het plan had om bij plakbrief de prijs van het brood op 50 en die van het meel op 60 centiemen het kilo vast te stellen, liet hij door zijn politie de bakkers op de hoogte brengen, opdat ze zich onder deze voorwaarden niet meer zouden voorzien. De heer Kleyer vreesde dat de maatregel erge gevolgen zou kunnen krijgen.

Als de bliksem liep onmiddellijk het gerucht rond dat brood tegen 50 en meel tegen 60 centiemmen stonden. Verschillende bakkerijen van Luik werden leeggeplunderd, doch het brood werd op de meeste plaatsen enkel weggenomen tegen betaling van 50 centiemmen. Ik heb in mijn vorige mededeling breedvoerig gehandeld over wat te Luik gebeurde en behoef er niet op terug te komen.

Te Seraing was het wel wat erger. De bevolking van beide Maasoeveren, richting Luik, meende niets anders dan dat in de stad oproer was ontstaan. De geesten kwamen spoedig tot gisting. De staking brak plotseling uit. Ze begon te Seraing, in de put Many, van Ougrée-Marihaye. De arbeiders begaven zich naar de put Vieille-Marihaye, daarna naar de Fanny, naar de Thier Potet, putten van dezelfde vennootschap, daalden naar beneden, en bewogen al hun makkers het werk stil te leggen en onmiddellijk boven te komen.

Zonder aarzelen begaven ze zich naar de put Collard, binnen de omheining van de werkhuizen van Cockerill, naar de Six-Bonniers en naar Ougrée-Centrum, waar ze, bij de mijn Mischuts, een woordenwisseling kregen met ingenieur Delville. Te 4 uur bevonden zich allen voor het stadhuis te Seraing. Doch onderweg had de stakerskolom tijd gevonden om de fabrieken van Ougrée binnen te dringen en al de werklieden er uit te jagen. Ze klom zelfs, als bij toverslag, over de muren, die Ougrée van Cockerill scheiden, joegen ook in Cockerill maar alles leeg, drongen langs de uitgangsdeuren van de menigvuldige afdelingen de stad binnen, door de rue Cockerill, die spoedig met stakers was volgepropt.

Nu had de opwinding haar toppunt bereikt. De storm brak los. Een groep arbeiders kwam uit de straat naar beneden, sloeg een toogvenster tot splinters. Het was het teken tot een geregelde

plundering. Bakkerijen, slagerijen, kruidenierswinkels gingen er aan. Men sloeg zelfs de hand aan magazijnen van stoffen en gemaakt goed. In de aangrenzende straten en nog verder werden deze baldadigheden voortgezet. Dit gebeurde rond 4 uur. Spoedig waren al de winkels gesloten, zodat de avond betrekkelijk rustig verliep. Duitse wachten en patrouilles waren wel aanwezig, doch ze wisten niet goed, hoe ze moesten handelen in dergelijke aan de oorlog vreemde omstandigheden en kwamen enkel op een paar plaatsen, zonder treurige gevolgen, tussenbeide.

Afvaardigingen van arbeiders – men weet niet waar of hoe tot stand gekomen – begaven zich naar de koolputten, naar de burgemeester, naar het stadhuis, waar ze eindelijk burgemeester Putzeys en wethouder Delvigne troffen.

Eisen en voorstellen van deze arbeiders waren zeer verward, uiteenlopend en zelfs tegenstrijdig. Doch spoedig konden ze het eens worden omtrent het volgende: 1. Vermindering van de prijs van het brood en van de andere onontbeerlijke levensmiddelen; 2. Verhoging van loon; 3. Schorsing van de uitvoering van de vonnissen, waardoor aan niet betalende onvermogenende huurders een deel van het loon zou worden afgehouden.

Er dient hier gezegd te worden, dat de socialistische vakverenigingen zich in het geheel niet met deze onverwachte beweging hebben bemoeid.

De bazen hebben beloofd, zoals te Luik, dat ze een nieuwe arbeidsregeling zullen onderzoeken en zo spoedig mogelijk uit Maastricht brood bestellen, om elkeen voldoening te bezorgen.

De Duitse overheid had nauwelijks de aangekondigde plakbrief laten ophangen, of reeds 's anderendaags, donderdag 20 mei, te

half drie, vergaderde de gemeenteraad van Seraing bij hoogdringendheid. De beraadslaging duurde lang en was soms moeilijk. Doch men nam met eenparige stemmen een dagorder aan, inhoudende: 1. De wens, de nationale noodcommissie te zien tussenbeide komen bij het Spaans-Amerikaans Comité, om het rantsoen van brood te verhogen; 2. De wens, de hogere overheden maatregelen te zien nemen om te verhinderen dat de voorraad levensmiddelen, in de provincie Luik voorhanden, wordt uitgevoerd en zo de prijs ervan zou verminderen; 3. De raad verklaart dat de schorsing van de vonnissen, inhoudende uitzetting van behoeftige huurders en afhouding van loon, zich opdringt; 4. Hij wijst er verder op dat de huidige moeilijkheden enkel zouden verergeren, indien de wandaden van de vorige dag moesten herhaald worden; 5. De raad doet een beroep op de koelbloedigheid van de bevolking, opdat zij in deze benarde omstandigheden waardig zou blijven.

Deze dagorder zal worden overgemaakt aan al de gemeenten in de provincie en mede aan de verschillende overheden, die de besturen in handen hebben.

Om 4 uur waren de Place Communale en Place du 17 Novembre nog dicht met volk bezet. Voor de stoep van het stadhuis stonden bij de tienduizend mensen de beraadslaging van de gemeenteraad af te wachten.

Wethouder Delvigne las ze voor en legde ze breedvoerig uit. Hij zette tenslotte al de arbeiders aan, onmiddellijk het werk te hernemen. Op dit ogenblik hadden reeds de putten Collard en Fanny besloten vrijdag te herbeginnen. Die dag werkte ook alles in Cockerill, behalve in de staalwerken. Daar had een dienstoverste de werklieden, die de wens uitspraken te beginnen, geantwoord: "Ga wandelen; 't is nu lente". In deze omstandigheden zijn die woorden

niet alleen zeer betreurenswaardig, ook uiterst gevaarlijk. Te 8 uur 's morgens stonden de arbeiders nog altijd haveloos boven de put Collard.

Zo blijkt uit een en ander, dat men de overheid afkeurt. Zeker, uit onverschilligheid en gebrek aan doortastendheid is men op veel plaatsen niet wakker genoeg geweest om alles op te eisen. Talrijke gemeenten hebben zich vergenoegd met wat binnen hun gebied tot volksonderhoud nodig was. Dit alleen hielden zij aan en lieten voor het overige de boeren vrij spel. Zo ontstond sluik- en woekerhandel. Men kreeg tot 150 frank voor 100 kilo tarwe, tot 20 frank voor een zak aardappelen.

Thans staan we voor de treurige gevolgen. Ons volk, onze onontbeerlijke arbeiders hebben honger. Doch het is nog niet te laat om veel goed te maken.

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Ik heb het herhaaldelijk gezegd: iemand, die van humeur niet al te zwaartillend of te zwartgallig is, en weet wat hij zich aan de toekomst aan morele kracht verschuldigd moet achten, zal zo licht niet beweren, niettegenstaande alle beperkingen der absolute vrijheid, dat wij te Brussel leven onder een schrikbewind. Maar hij zal, zo hij wil lezen wat hier volgt, toegeven dat wij leven onder het bewind van allerlei verschrikkingen.

En ik bewijs het. Wij hebben (ik bedoel: alle Brusselaars hebben) in de laatste weken ontzettende hoeveelheden asperges gegeten. In het leven van Brussel spelen voor het ogenblik de asperges een rol, die haast opweegt tegen die van de druiven op het ogenblik van de Duitse overrompeling. Die asperges zijn buitengewoon lekker. En ik ben juist bezig, er mij van te vergewissen, als men mij vertellen

komt dat er een school is, en op die school was er een meisje, dat gestorven is, vergiftigd door asperges. Op mijn vraag, hoe die asperges vergiftigd konden zijn, wordt mij geantwoord: die asperges kwamen uit de omstreken van Mechelen, waar heel wat soldaten begraven liggen. Hoe onwaarschijnlijk dat is, het gruwelverhaal doet de ronde, de verschrikking is geboren: er zijn gevallen van vergiftiging door asperges. Reeds zijn er velen die de lekkere scheuten niet meer dan met afschuw beschouwen. Zij worden van de intelligentste tafels gebannen. Zij kennen de schandelijke vereenzaming van de banvloek...

In die vereenzaming genieten ze, gelukkig, gezelschap: zij ontmoeten er niemand minder dan de kropsalade. De mensen, immers, redeneren aldus: elke oorlog brengt, zo goed als onontkoombaar, epidemieën, althans endemische ziekten mee. Het is dus schreeuwend van natuurlijkheid, dat wij allen binnenkort met cholera of pest liggen, of, op zijn minst, met tyfus. Daar nu rauwe groente deze aandoening in de hand pleegt te werken, en onder de rauwe groenten kropsalade een eerste rol speelt, kan men niet beter doen dan deze laatste met onverbiddelijkheid te behandelen ... Het spreekt vanzelf dat slagvelden de weiden zijn waar de ziekte op aast (de beeldspraak is niet van mij! zij wordt mij vriendelijk geleend door de oude Homeros). Ik stel echter vast, dat in zake besmettelijke ziekten de gezondheidstoestand van Brussel niet kwader is dan verleden jaar, op hetzelfde tijdstip, toen er nog geen oorlog was. De gevallen van tyfus zijn, wordt mij verzekerd, noch talrijker, noch erger. Van een heersende plaag is in elk geval geen sprake. En dat is nogal goed te begrijpen: zo helaas de oorlog ook epidemieën als gevolg heeft, dan is het maar heel logisch dat onder de mensenmassa's, die een leger uitmaken, en bij de bevolkingen, waaronder zij leven, de voorzorgsmaatregelen en voorbehoedsmiddelen veel talrijker en veel zorgvuldiger worden

toegepast, dan in gewone tijd. Het spreekt vanzelf, dat de gezondheidsdiensten, en niet het minst de Duitse, niets gaan verwaarlozen om epidemieën te voorkomen en desnoods te beteugelen. Zodat zij thans misschien minder te vrezen zijn dan andere jaren, waar men niet zozeer op zijn hoede was, aan besmettelijke ziekten niet dacht, en kropsalade at. Dat men er zich thans, uit voorzorg, van onthoudt, ik neem het aan; er zijn nu eenmaal mensen met weinig gepantserde darmen, als ik deze metafoer gebruiken mag. Maar laten die mensen dan toch hun vrees voor zichzelf houden, er geen endemische verschrikking van maken! Wij hebben al morele ziekten en noden genoeg.

“Tres faciunt collegium”, vindt ge in de Digesta LXXXVII, de verborum significatione: asperges en kropsalade blijven in hun gezamenlijke afzondering niet lang alleen; weldra komen de aardbeien zich als derde in de bond bij hen voegen. “Vooreerst krijgt gij dit jaar geen aardbeien”, is mij al van gezaghebbende zijde toegevoegd. Ik heb geprotesteerd, niet zonder hevigheid: mijn gezondheid en mijn humeur eisen het gebruik van deze vrucht, zolang zij voor redelijke prijs te krijgen is. Vroeg ik nu om de reden van dit toekomstige ostracisme, dan werd mij elliptisch en streng geantwoord: “de vliegen”. En ik heb in deemoed het hoofd gebogen: de vliegen, die in de schoonste vruchten de kiemen van verderf brengen; vliegen, op slagvelden zo vetgemest, dat zij, toen ik ze verleden jaar na de slag van Eppegem in het Rubenssteen als nauwelijks roerende korsten hele muren bedekken zag, niet meer opvliegen konden, zelfs als een paraplu storing kwam brengen in hun compacte samenhoping: die vliegen geven mij nog kippenvel als ik eraan denk. En denk ik verder, dat zij op de aardbeien, die binnenkort de markt zullen vullen, gezeten konden hebben, dan zou ik zeker van een geliefkoosde geneugte afzien ... indien ik niet wist dat bedoelde oorlogsvliegen allang dood zijn, en ik van

vliegenerfelijkheid nooit gehoord heb. En nu zijn er natuurlijk ook aan de IJzer vliegen, gelijk er ratten zijn, duizenden loopgraaf-ratten, zeer geschikt voor het verbreiden van pest. Maar (en dit is nu wel heel egoïstisch, maar, geef het toe, toch streng logisch): de West-Vlaamse oorlogsvliegen geraken nooit tot aan Brussel, niet meer dan de ratten, waar men ter plaatse zelf wel voldoende wapens tegen zal hebben ...

Asperges, salade, aardbeien: de wraakgodinnen der Brusselse huishoudkunde. En men vraagt zich af, hoe het toch komt dat water en vlees vooralsnog buiten verdenking zijn kunnen blijven, water dat toch ook het voertuig van kwalijke bacillen kan zijn, vlees, waar de vliegen bij voorkeur hun eieren in plegen te leggen! Het drinkwater van Brussel geniet echter een reputatie ... gelijk ik er een toewens aan elk jong meisje, en dat het beter dan vele jonge meisjes verdient. Wat het vlees betreft: het wordt zó schaars, en daardoor voor velen zó begeerlijk, dat men veel door de vingers wil zien.

Met dat al worden deze verschrikkingen overheerst door een andere, van meer intellectuele orde, iets waar zij niet te minder op wordt: de verschrikking van het dubbele muntstelsel, waar wij in België onder bukken. Wij rekenen hier, ge weet het, met franken en met marken. Wel te verstaan: een echte zilveren frank hebben wij in geen maanden gezien, en een dito mark is bijna even zeldzaam geworden. Zelfs pasmunt stond dezer dagen te ontbreken: men vertelde dat de Duitsers al het nikkelen geld opkochten, wat niet goed te begrijpen is, omdat zij aldus het nikkel met iets als zeven- of achtmaal zijn waarde zouden betalen: een operatie die weinig winstgevend is. Wat dan ook de reden van het euvel moge wezen (misschien alleen wat oude pottende juffrouwen?), wij zaten zonder gemunt pasgeld, en zo goed als alles ging met papiertjes,

Belgische en Duitse. Stel u nu voor: ge betaalt ergens met Duits geld, waarvan trouwens de koers zeer hoog is gesteld. Men geeft u terug in Belgisch geld. Snapt ge wat een geestelijke arbeid het kost, telkens rekenkundige herleidingen te moeten doen? Temeer daar men niet dan bij benadering rond komt. Er is haast altijd iets te veel of te weinig. Een eenvoudig voorbeeld: ge koopt iets van 10 centiemen, daar er heel weinig Belgische stukken van 10 centimes zijn, geeft gij een Duits tienpfennigstuk, dat $12\frac{1}{2}$ centiem geldt. Men moet u dus $2\frac{1}{2}$ centiem teruggeven. Maar stukken van een halve centiem bestaan er niet; dus gij verliest noodzakelijk een halve centiem; want men zal u die zelden laten winnen ... Ge kunt u voorstellen dat dit alles minder plezierig, voor zenuwlijders soms een foltering is. En wie is, in deze tijd, niet in zekere zin en in zekere mate een zenuwlijder?

U, Hollandse lezers, doet dit alles misschien aan als een al te overdreven gebrek aan bezadigdheid. En dat geef ik gaarne toe. Maar daar komt de bezadigdheid niet mee terug. Ge ziet wel, dat ik mijn best doe om al de Brusselse verschrikkingen te beredeneren. Zal het mij asperges, salade en aardbeien terugschikken? Ik vrees van niet. En dan blijft in elk geval de wrevel om het dubbele muntstelsel, die door de lekkerste groenten en vruchten niet is te weren.

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Men geraakt er zowaar niet over uitgepraat. Telkens komt een nieuw feitje, komt een wijziging in de bestaande toestanden er weer de aandacht op vestigen. Men denkt: nu is alles definitief in orde; morgen wordt het echter weer anders, en beter. En het

schept een nieuwe levenstoestand, het roept organismen in het leven, die nu nog wel een karakter van voorlopigheid, van vergankelijkheid vertonen, maar waar wij ons beter en beter op aanpassen, die ons in betrekkelijk korte tijd vertrouwd zijn geworden, en waarvan men, zonder profeet te willen spelen, kan aannemen dat zij, onder meer bestendige vorm, ook na de oorlog zullen naleven, vooral in de grote nijverheidscentra.

Gij hebt geraden dat het weer maar eens gaat om het voedingsprobleem, in casu dat der voeding van Brussel. Zola vertelde episch van “Le ventre de Paris”: de proviandering van België’s hoofdstad, gelijk zij thans in honderd geledingen bestaat, zou een naturalistische auteur eveneens stof kunnen leveren voor een zeer boeiend verhaal. Immers, nu wij al die centraliserende inrichtingen, die proefnemingen van socialisatie zien, vooral wat voeding betreft, die als uit de grond rijzen en niet alleen nuttig, maar schreeuwend noodzakelijk werk verrichten, nu krijgen wij zowaar de indruk, dat Brussel voor de oorlog niet at; ik bedoel, wij zagen Brussel niet eten; voeding was een private, een totaal particuliere zaak, die afhing van eigen smaak en beurs, maar verder volledige vrijheid toeliet. Thans is dat niet meer zo. Ik spreek hier niet alleen van Volksoep en Volksrestaurant, waar voor zo goed als de helft der bevolking van Groot Brussel eenvormigheid in voeding regel is geworden; ik spreek zelfs niet van het brood, dat van heel het begin van de oorlog voor alleman hetzelfde – even goed of even slecht – kan heten: daar zijn nu nog de gemeentemagazijnen, die ons nog wel vrij laten in de keus van de waren die wij er kopen, maar niet meer aangaande de hoedanigheid van die waren, noch zelfs in de hoeveelheid die wij er ons van wensen aan te schaffen. En die beperking der onafhankelijkheid, die tevens openbaarheid meebrengt; die publieke gelijkmaking inzake voeding der grote stad: het is een hoogst merkwaardig verschijnsel, dat zowel de

literator als de socioloog aantrekt, en niet het minst de psycholoog interesseert, omdat het zoveel noden voor het eerst in het volle daglicht stelt, zulke ingrijpende veranderingen in de volksziel teweegbrengt, ons voor nieuwe levensvoorwaarden stelt die in hun wezen en gevolgen zo voor individu als voor gemeenschap van zeer bijzonder belang zijn. Die publieke vereenvormiging van het voedingswezen, het doet voor een goed deel dat wij minder gesloten, minder in en voor en van onszelf leven; wij weten meer van de algemeenheid en zij meer van ons, hetgeen van lieverlede in de morele verhoudingen wijzigingen brengt. De oorlog, die de noodzakelijkheid der gemeenschap in het verweer schiep tot een levende en bloedwarme volksuiting, brengt ons nu ook tot een, weliswaar nog zeer los en zeer rekbaar, communisme, dat, waar het gaat om hulp in heel veel al te zichtbare noden, beter dan levensvatbaar: dat hoogst dringend was geworden.

Waar het een zekere remming van persoonlijke voorkeur of neiging noodzakelijk maakt, een tucht oplegt die onze individualistische aanleg met weerzin draagt: zelfs de erkenning, dat in zake praktische caritas van ons aan gevoel der saamhorigheid veel mag worden gevergd, belet het niet, dat sommigen een natuurlijke afkeer voelen voor de nieuwe, noodwendige sociale vormen die gestaag meer en meer levende werkelijkheid worden, hoe dit alles natuurlijk voorlopig zij en zelfs in gewone omstandigheden niet dan onder meer discrete gedaante mogelijk ware. Die weerbarstigen hebben trouwens nog steeds de toevlucht van hun eigen kruidenier, zoals heel de burgerij nog steeds bij haar eigen beenhouwer te winkel gaat. Zal dit echter, in zake kruidenierswaren, aldus blijven? Ik bedoel: zullen al dezen, die niet heel rijk zijn, de weg niet leren naar het gemeentemagazijn? Er bestaat een dubbele reden om het te geloven.

Eerste reden: de waren van het gemeentemagazijn mogen van goede kwaliteit heten, en - zijn veel goedkoper dan elders. En waar het leven wel tweemaal zo duur is geworden als het vroeger was, is dat een punt van gewicht. Ten tweede - en het is het nieuwe punt waar ik bij deze uw aandacht voor vraag -, de gemeentemagazijnen zijn helemaal niet wat men ervan kon denken; althans: ze zijn het niet meer. In den beginne handelden ze helemaal als een doodgewoon kruidenier: ze kochten en ze verkochten. Er was alleen dit verschil: de winst, die heel gering werd gehouden, ging in de kas van het "Comité de l'Alimentation", ten behoeve van de kosteloze volksvoeding. Nu echter wordt niet meer gekocht: er wordt gekregen. De Amerikaanse "Commission" heeft het zover gebracht, dat al de eetwaren en andere huishoudelijke behoeften, die wij in de gemeentemagazijnen krijgen kunnen, aan het "Comité de l'Alimentation" gratis en in volle eigendom geschenken worden. De enige kosten der magazijnen zijn dus nog slechts: exploitatiekosten. Deze kosten zijn des te geringer, dat de winkels doorgaans, vooral te Brussel zelf, in gemeentegebouwen zijn ondergebracht: geen huishuur dus. Wat de bediening betreft: een paar dagen geleden bezocht ik zo'n lokaal in een aristocratisch stadsdeel, en zag er, kaas aan het snijden en koffie aan het wegen achter lange toonbanken, mijningenieurs en staatsambtenaren staan, die aldus een nieuwe en nogal eigenaardige wijze van weldadigheid inaugureren. Want het spreekt vanzelf: nu de waren niets kosten, men de winkels voor niets heeft, en de verkopers zich zouden schamen enige vergoeding te aanvaarden (aldus gaat het in elk geval in vele gelegenheden), gaat de opbrengst van de verkoop, waarvan de prijs natuurlijk laag is gehouden, in haar geheel naar het centrale voedingscomité, en wordt de particuliere liefdadigheid er ten zeerste door verlicht. Immers er doet zich voor: eerst dat men zijn winkelwaren aan goedkope prijs krijgt, en tevens daardoor zijn minder goeude

medeburgers op doeltreffende wijze helpt; terwijl men vroeger, buiten de duurte van eigen leven, gestadig lastig werd gevallen om die minder gegoeden in het leven te houden. Wie zou, in zulke omstandigheden, niet naar het gemeentemagazijn gaan? ...

Gij geeft mij, natuurlijk, groot gelijk. Maar vraag mij: Hoe ga ik naar het gemeentemagazijn? Ik acht het een voorrecht, het u te kunnen vertellen.

Gij gaat, met een identiteitsbewijs, naar het gemeentehuis. Aldaar wordt u een kaart ter hand gesteld, een "fiche", zoals gij er al een bezat voor het brood, en waarop het getal van de bij u inwonende familieleden en dienstboden geschreven staat. Met die kaart nu moogt gij eens per week naar het gemeentemagazijn, waar telkens uw kaart wordt afgestempeld. Van al de waren in voorraad kunt ge er een hoeveelheid krijgen, die bepaald wordt door het getal huisgenoten. Die hoeveelheid beantwoordt zooveel als doenlijk over een gehele week. Komt men te kort, dan moet men het aan eigen gulzigheid wijten. En trouwens, daar zijn nog de andere kruideniers, die toch ook moeten leven ...

Het zijn zelfs die andere kruideniers, wiens bestaan vele mensen vooralsnog van de gemeentemagazijnen afkerig maakt. Die mensen gaan dan generaliseren, en, zo ze sociologisch onderlegd zijn, gaan ze sakkeren tegen gemeentemonopolie. Er doet zich nu echter voor, dat dit waarschijnlijk niet lang zal duren, als het niet reeds heeft uitgedaan. Want men zegt (ik kan het vooralsnog niet bevestigen, maar heb het uit geloofwaardige bron), men zegt dat voortaan de gemeenten in deze zich geheel te onthouden zullen hebben, en bedoelde magazijnen aldus geheel en uitsluitend in handen zullen komen van het "Comité de l'Alimentation", een private onderneming dus. Praktisch brengt het natuurlijk geen

verandering mee, althans voorlopig niet. Theoretisch krijgt het echter wel een andere betekenis ...

Intussen sloven de dames en heren van het voedingscomité zich dag aan dag af in steeds ruimere werkzaamheid. Telkens grijpen zij gretig naar nieuwe en verderstreckende bezigheid. De gezondheidsdiensten breiden zich uit. In een enkel lokaal is reeds een dienst "de la suralimentation" ingericht voor zwangere vrouwen en reconvalescenten. Ik vind zeker wel gelegenheid, daarop terug te keren.

3 juni 1915

De extrabelasting in België.

Men schrijft ons van Duitse zijde:

De aanslag in de bij verordening van de gouverneur-generaal van België van 16 januari jongstleden ingevoerde aparte belasting van die Belgen, die na het uitbreken van de oorlog België vrijwillig hebben verlaten, is thans in de meeste provincies afgelopen. Het heffen van belasting van afwezigen is in het bijzonder daarmee van Belgische zijde bestreden, dat hierdoor "op een in de wereldgeschiedenis tot dusver ongekeerde wijze het persoonlijk recht van de onderdanen van een vrij volk hun verblijfplaats naar eigen goeddunken te bepalen, wordt geringschat." Het zal dus zeker belangwekkend zijn te vernemen, dat de grondgedachten van deze verordening, namelijk welgestelde personen, die om persoonlijke redenen zich door vlucht aan de oorlogslasten hebben onttrokken en daardoor hun teruggebleven landslieden economisch schade berokkenen, in de oorlogslasten te doen delen, reeds in het jaar 1870 onderwerp der eerste wettelijke maatregelen der Franse "regering der nationale verdediging" is geweest. In het besluit van

17/20 september 1870 drukt de Franse regering deze gedachten als volgt uit:

“Le gouvernement de la défense nationale. – Considérant qu’un grand nombre d’habitants se sont éloignés de Paris, qu’il ne serait pas juste qu’ils fussent affranchis des charges qui résultent de l’état de siège. – Décrète:

Art. 1. Les locaux dont les habitants se sont éloignés de Paris pour tout autre cause que pour un service public seront soumis, à partir du 10 septembre courant, à une taxe graduée suivant la valeur locative des dits locaux.”

De aparte belasting bedroeg 20 tot 500 F per maand, al naar de waarde der gehuurde woningen, terwijl diegenen, wiens huur minder dan 600 F bedroeg, niet in aanmerking kwamen. Het opmaken der betreffende lijsten geschiedde door de burgemeester van Parijs. Het aanslaan vond door een daartoe samengestelde commissie plaats.

Zowel wat inhoud als vorm aangaat, komen de voorschriften van dit besluit met die der verordening van 16 januari 1915 bijna overeen. Het eigenlijke verschil bestaat hierin, dat volgens verordening van de generaal-gouverneur van diegenen, die tot 1 maart 1915 zijn teruggekeerd, geen belasting wordt geheven, terwijl verder de chef van het bestuur om billijkheidsredenen ook in andere gevallen kwijtschelding der belasting of een langere termijn voor terugkeer kan verlenen. Hiervan is bij daarvoor in aanmerking komende gevallen gebruik gemaakt. Van een dergelijke tegemoetkoming wordt in het Franse besluit niet gesproken. “Een ander verschil is nog, dat de Franse regering een regeling trof voor haar eigen onderdanen en het Duitse bestuur in België niet. – Red.)

Het voornaamste doel van deze belasting: gevluchte welgestelde Belgen weer in hun land te doen terugkeren en daardoor het land op economisch gebied weer op een normaler peil te brengen, is gedeeltelijk bereikt. Want talrijke vermogende Belgen zijn tijdig teruggekeerd, waardoor handel en verkeer reeds enigszins hersteld zijn. Ook thans houden zich nog vele welgestelde Belgen in het buitenland op. Deze Belgen, die in tijd van nood hun landslieden hebben verlaten, moeten daarvan ook de gevolgen dragen en door het betalen van belasting, die voor de ene helft in de Belgische staatskas, voor de andere helft in de gemeentekassen vloeit, hun medeburgers tegemoetkomen.

De directies van de verschillende Belgische kranten, die te Antwerpen verschijnen, hebben, naar aan de Tijd wordt geseind, onder voorzitterschap van burgemeester De Vos vergaderd en besloten van 1 juni af geen kranten meer uit te geven, omdat de Duitse censuur de vrijheid der pers te zeer bemoeilijkt.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Dezer dagen is een reeks besluiten van de gouverneur-generaal bekend gemaakt, waarvan de voornaamste deze zijn:

Een reeds op 4 mei getekende, maar tot voor een paar dagen ingehouden bekendmaking, waarin het heet: Het aantal anonieme klachten, die bij mij en bij de Duitse overheid binnenkomen, neemt voortdurend toe. Ik weiger voortaan volstrekt zulke klachten in aanmerking te nemen en heb in dezelfde zin aan mijn onderhorige ambtenaren bevelen gegeven. Verzoekschriften met volledige ondertekening, welke mij uit de bevolking geworden, zullen evenals vroeger door mij gaarne aangenomen en welwillend onderzocht worden.

Aan de steeds toenemende handel in papier-, goud-, zilver- en nikkelgeld maakt de volgende verordening een einde. Die zonder ambtelijke vergunning goud-, zilver- en nikkelgeld of Franse bankbrieven tegen hogere prijs dan de nominale waarde koopt of tracht te kopen, wordt met gevangenis van ten hoogste een jaar of met een boete van hoogstens 10.000 F gestraft. Dezelfde straffen bedreigen hem, die deze zaken aan personen, die geen ambtelijke vergunning hebben, te koop aanbiedt, van de hand doet of aan zulke handel deelneemt. De krijgsrechtbanken zijn in deze bevoegd; bij veroordeling worden de biljetten en munten in beslag genomen. Tot het verlenen der vergunning is de generaal-commissaris voor de banken gemachtigd; de namen van die vergunninghouders moeten in het Wet- en Verordeningsblad bekend gemaakt worden.